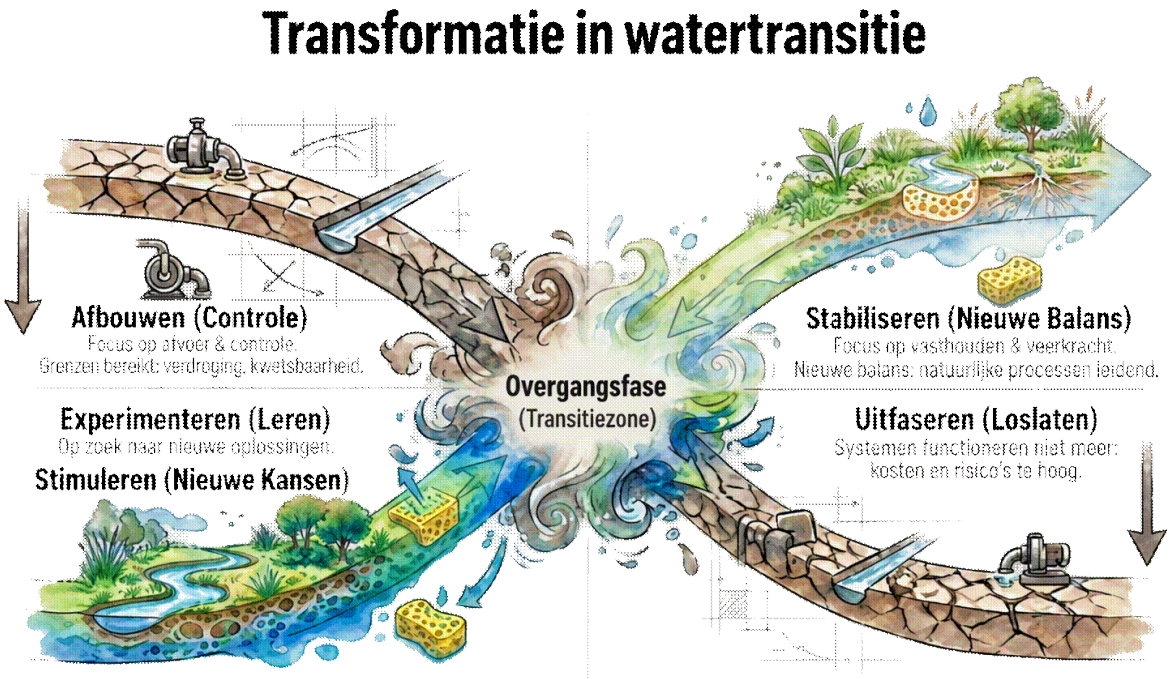
Begroting 2027

Koersvast voorwaarts met de watertransitie

Doorvertaling naar prioriteiten, maatregelen en middelen

Waterschap De Dommel

25 november 2026

Begroting 2027

De Begroting 2027 vormt de nadere uitwerking van de koers transformatief die het algemeen bestuur heeft herbevestigd in de Voorjaarsnota 2027-2033. Daarbij is tevens aangegeven wat de inhoudelijke en financiële uitgangspunten zijn voor 2027. Met deze begroting vervult het algemeen bestuur de kaderstellende en sturende rol.

De begroting bestaat uit drie delen:

1. Beleidsbegroting op hoofdlijnen: Wat gaan we in 2027 per programma doen om de waterdoelen te bereiken?

2. Financiële begroting: Deze bevat de wettelijk verplichte onderdelen en geeft inzicht in de gehanteerde uitgangspunten, de verwachte baten en lasten, geplande investeringen voor 2027 en de geprognosticeerde balanspositie.

3. Majeure projecten: Dit deel bevat een overzicht van de voorgenomen projecten, inclusief de gemarkeerde majeure projecten.

Leeswijzer:

Naast deze Begroting 2027 is een nadere toelichting op de Begroting opgesteld waarin op een gedetailleerder niveau op de diverse activiteiten wordt ingegaan.

Namens het dagelijks bestuur:

E. de Ridder

M. Ruijs

M. Tholen

B. Peeters

V. Lokin

F. Tijhof

Deel 1: Beleidsbegroting op hoofdlijnen

Koersvast voorwaarts met de watertransitie

Met de Voorjaarsnota 2027 heeft het algemeen bestuur richting gegeven aan de volgende fase van de watertransitie uit het Waterbeheerprogramma (WBP5). De daarin en in de voorjaarsnota vastgestelde koers, ambities en financiële kaders vormen onverminderd het vertrekpunt voor deze begroting. Sinds de vaststelling van de Voorjaarsnota hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding geven om deze koers te heroverwegen. Integendeel, de droogtecrisis van de afgelopen zomer heeft de urgentie van de gekozen koers juist bevestigd. De aanhoudende droogte, de toenemende druk op het watersysteem en de maatschappelijke opgaven waarvoor wij staan, laten zien dat een toekomstbestendige inrichting van het waterbeheer noodzakelijker is dan ooit.

Tevens wordt in 2027 de verdere uitvoering van de transformatie opgepakt. De opgaven van deze tijd vragen om meer dan het optimaliseren van bestaande werkwijzen. Er wordt gewerkt aan een fundamenteel andere manier van sturen, samenwerken en prioriteren, waarbij opgaven sterker met elkaar worden verbonden en capaciteit wordt ingezet waar deze de grootste maatschappelijke impact heeft. De inzichten van de taskforce hebben hierin richting gegeven en worden in 2027 verder verankerd in de lijnorganisatie.

De opgedane ervaringen tijdens de droogteperiode van dit jaar hebben tegelijkertijd geleid tot enkele aangescherpte accenten in 2027. Zo wordt extra ingezet op maatregelen die bijdragen aan het vergroten van de beschikbaarheid van water, het versterken van de weerbaarheid van het watersysteem tegen langdurige droogte en het versnellen van de samenwerking met gebiedspartners rondom waterbeschikbaarheid en klimaatadaptatie. Daarnaast wordt binnen de programmering meer focus aangebracht op activiteiten die direct bijdragen aan een robuust en klimaatbestendig watersysteem.

In 2027 vinden de waterschapsverkiezingen plaats die de politieke verhoudingen opnieuw neerzetten. In de begroting zijn, naast bijstellingen vanuit de recente ontwikkelingen, geen nieuwe activiteiten opgenomen. Het is aan het nieuwe bestuur om voor de toekomstige jaren keuzes te maken die in de jaren daarna worden opgepakt.

De hierboven opgenomen ontwikkelingen vragen niet om een andere koers, maar om een versterking van de ingezette richting. Daarmee onderstrepen zij het belang van koersvastheid, focus en een lange adem. De begroting 2027 geeft, naast onze taken en waterdoelen (WBP5), invulling aan de aangescherpte accenten binnen de in de Voorjaarsnota 2027 door het algemeen bestuur vastgestelde koers.

Doelgericht sturen op maatschappelijke impact

In 2027 richten we onze bestaande inzet en middelen op de grootste bijdrage aan de waterdoelen en maatschappelijke opgaven richting een Toekomstbestendig watersysteem. Verschillende belangen en handelingsmogelijkheden staan hierbij wellicht tegenover elkaar. Het gaat niet om een keuze voor één uiterste maar om een zorgvuldige afweging van maatschappelijke impact, uitvoerbaarheid, risico's, capaciteit en middelen. Het hierbij gehanteerde afwegingskader bestaat uit gericht kiezen, eerst onderzoeken en leren en effectiever samenwerken. Vanuit dit kader richten we ons onder andere op de volgende activiteiten:

Aanpak ruggen[1] en flanken
Van water afvoeren naar water vasthouden

In 2027 zetten we een belangrijke stap in de watertransitie door de omslag te maken van een projectmatige aanpak naar programmatisch systeemherstel van ruggen en flanken. Op basis van de ervaringen in twee pilotgebieden ontwikkelen we één samenhangende aanpak voor het gehele beheergebied. Hiermee werken we aan een klimaatrobuust watersysteem dat meer water vasthoudt, de grondwatervoorraad versterkt en waarin ook het gebruik van de gronden, met name de landbouw en natuur, beter aansluit bij de gewenste watersituatie. Hierdoor neemt de weerbaarheid tegen droogte toe en worden de doelen van de watertransitie concreet gerealiseerd.

Versnellen onderhoudsarme/-vrije beken
Van ingrijpen naar natuurlijk functioneren

Het beheren en onderhouden van een veilig en goed functionerend watersysteem vraagt een slimmer, efficiënter en toekomstbestendig beheer. De nieuwe gedragscode en het aflopen van onderhoudscontracten vormen daarbij een natuurlijk moment om onze onderhoudsstrategie te herijken. De transformatie richt zich op de omslag van intensief onderhoud naar een robuuster watersysteem dat meer gebruikmaakt van natuurlijke processen en daardoor minder onderhoud vraagt. In 2027 wordt een nieuwe onderhoudsstrategie in uitvoering gebracht en wordt verkend hoe onderhoudsarme/-vrije beken kunnen bijdragen aan lagere onderhoudslasten, meer eigen regie en een grotere veerkracht van het watersysteem.

Waterketen van de toekomst
Van zuiveren en lozen naar voorkomen en hergebruiken

De opgaven rond waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid, klimaatverandering en circulariteit vragen om een fundamenteel andere inrichting van de waterketen. Daarom zet De Dommel in 2027 een volgende stap in de watertransitie door niet langer uitsluitend vanuit de bestaande zuiveringsketen te denken, maar vanuit een integraal watersysteem waarin waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en hergebruik met elkaar zijn verbonden.

Deze transitie krijgt vorm door de verdere uitwerking van nieuwe handelingsperspectieven voor de waterketen, de gebiedsgerichte aanpak in de Zandleij als leeromgeving voor waterkwaliteitstransities en de versnelling van circulaire waterconcepten zoals effluenthergebruik en decentrale zuivering.

Daarmee werken we toe naar een toekomstbestendige waterketen die niet alleen afvalwater verwerkt, maar actief bijdraagt aan schoon en voldoende water. Afvalwater wordt steeds meer gezien als bron van water, energie en grondstoffen. Zo levert de waterketen een belangrijke bijdrage aan waterkwaliteit, droogtebestendigheid, circulariteit en een klimaatrobuust watersysteem.

[1] Met de term ruggen wordt gedoeld op de hoge delen van het watersysteem, in lijn met de andere waterschappen en de provincie. Voorheen noemde we dit de koppen.

Transitietraject Schone en Gezonde Dommel
Van proeftuin naar opschaling in de Boven-Dommel

De focus verschuift van afzonderlijke maatregelen naar een integrale aanpak waarin onderzoek, participatie, bronaanpak en uitvoering vanaf het begin met elkaar zijn verbonden. Op basis van het gezamenlijke inzicht wordt bepaald welke maatregelen het meest bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit, zowel binnen de waterketen en het watersysteem als in de grensoverschrijdende samenwerking.

Voortbouwend op de ervaringen in de Zandleij starten we in 2027 de transitie Schone en Gezonde Dommel, een transformatieve aanpak waarin onderzoek, monitoring, bronopsporing, vergunningverlening, gebiedskennis en samenwerking met de omgeving worden samengebracht tot één gedeeld feitenbeeld.

Met deze aanpak werken we aan een schonere en ecologisch gezondere Boven-Dommel én ontwikkelen we een nieuwe werkwijze voor complexe waterkwaliteitsvraagstukken. Daarmee wordt de Boven-Dommel een zichtbaar voorbeeld van hoe de watertransitie in de praktijk vorm krijgt: van sectoraal oplossen naar gebiedsgerichte en samenhangende systeemverandering.

Waterkwaliteit (In)directe lozingen
Van symptoombestrijding naar bronaanpak

De waterkwaliteitsdoelen staan onder druk door vervuilingsbronnen die grotendeels buiten de eigen zuiveringen van De Dommel liggen, zoals industriële lozingen, grensoverschrijdende verontreiniging vanuit Vlaanderen en indirecte lozingen via het rioolstelsel. In 2027 verandert de focus van het beheersen van de gevolgen naar het aanpakken van de oorzaken van waterkwaliteitsproblemen. Voor grensoverschrijdende en industriële lozingen versterken we de samenwerking met Vlaamse partners, overheden en omgevingsdiensten en werken we toe naar een structurele aanpak van complexe dossiers. Hiermee krijgt De Dommel meer grip op vervuilingsbronnen die buiten het eigen beheergebied liggen.

Daarnaast richten we ons op indirecte lozingen via het rioolstelsel. Door intensievere samenwerking met gemeenten, bedrijven en omgevingsdiensten vergroten we het inzicht in de samenstelling van het afvalwater en stimuleren we maatregelen om milieuvreemde stoffen terug te dringen. Met deze aanpak verschuift de focus van symptoombestrijding naar bronaanpak. Daardoor ontstaat een effectievere bijdrage aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen, een gezonder watersysteem en een toekomstbestendige invulling van de watertransitie.

Weerbaarheid
Van kwetsbaarheid naar wendbaar en toekomstbestendig

In 2027 wordt de weerbaarheid van de organisatie verder versterkt langs drie samenhangende lijnen: organisatorisch, personeel en financieel. Met de verdere professionalisering van assetmanagement wordt gestuurd op een integrale afweging tussen prestaties, risico’s en kosten. Tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in voldoende en toekomstbestendige personele capaciteit, waarbij capaciteit gericht wordt ingezet op activiteiten met de meeste impact. De financiële kaders voor de nieuwe bestuursperiode worden heroverwogen en aangepast aan gewijzigde wet- en regelgeving. Zo wordt de basis versterkt voor een financieel duurzame, wendbare en uitvoeringskrachtige organisatie.

Datagedreven en digitaal gestuurd waterschap
Van activiteitensturing naar datagedreven doelsturing

In 2027 zetten we de volgende stap van een kennisgestuurde naar een datagedreven organisatie. Door doelsturing, datamanagement en kunstmatige intelligentie (AI) met elkaar te verbinden ontstaat een toekomstbestendig waterschap dat beter kan sturen op maatschappelijke effecten, middelen doelgerichter inzet en de watertransitie effectiever realiseert.

Deze ontwikkeling wordt ondersteund door de verdere professionalisering van datamanagement, de doorontwikkeling van het dataplatform en de verantwoorde inzet van AI. Hiermee ontstaat stap voor stap een organisatie waarin besluitvorming steeds meer wordt ondersteund door objectieve informatie, actuele inzichten en voorspellend vermogen.

Deze ontwikkeling markeert een verschuiving van sturen op activiteiten en inspanningen naar sturen op maatschappelijke effecten en resultaten. Tegelijkertijd groeit de organisatie van informatie die verspreid aanwezig is in systemen en bij individuele medewerkers naar een gezamenlijke kennisbasis die organisatiebreed beschikbaar en herbruikbaar is. AI en datagedreven werken worden daarbij niet gezien als doel op zich, maar als middel om de waterdoelen sneller, beter en doelmatiger te realiseren.

Taskforce
Van snelle resultaten naar structurele impact
In 2026 is een taskforce ingericht met als doel om de versnelling van de koers transformatie te ondersteunen in de vertaling naar keuzes en uitvoer (op de gebieden minder-anders-meer-stoppen). Samen met managers is een groot aantal ombuigingsvoorstellen en verbeterkansen geïnventariseerd. Waar mogelijk zijn verbeteringen direct doorgevoerd. De effecten van de maatregelen zijn in 2026 grotendeels gerealiseerd en werken door in de organisatie, zoals:

- Andere inzet capaciteit op basis van impact.
- Gebiedstafels gericht inzetten.
- Plan van aanpak Overstorten.
- Team waterconserverende maatregelen, naar aanpak Ruggen en Flanken.

Sommige voorstellen vragen meer uitwerking of de impact is momenteel beperkt en zijn om die redenen aangehouden.

De afweging van de gemaakte keuze is gemaakt op basis van impact, doorlooptijd en euro's en ingedeeld op basis van potentieel rendement, zoals onder andere:

- Hogere doelmatigheid.
- Betere programmering.
- Vrijspelen capaciteit.
- Risicoreductie.
- Stoppen of versoberen.
- Vermijden van toekomstige lasten.

Hierbij is in ogenschouw genomen dat bij sommige activiteiten het rendement later in de tijd volgt. In de begroting 2027 is rekening gehouden met een totaalrendement in 2027 van 1 mln., als taakstellend uitgangspunt, dat kan oplopen naar 3-5 mln. over de komende 5 jaar. Na 5 jaar bedraagt het rendement 3-5 mln. structureel per jaar. Dit rendement vertaalt zich in mensen en middelen die op een andere manier in 2027 wordt ingezet om de waterdoelen versneld te realiseren. Er kan sprake zijn van een besparing maar veelal zal het een andere inzet van mensen en middelen zijn op de diverse activiteiten. In de P&C producten nemen we u mee in de verantwoording hierover, welke posten zijn geïdentificeerd en hoe ze zijn ingezet.

Overige ontwikkelingen 2027
In 2027 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. De verkiezingsuitslag zal de politieke verhoudingen opnieuw bepalen. De wisselingen binnen het bestuur, voor zowel algemeen als dagelijks bestuur, zijn logischerwijs van invloed op de aansturing van de organisatie en voor de resultaten van 2027.

Daarnaast wordt in 2027 het WBP6 vastgesteld. Hierin wordt de koers richting een klimaatbestendig en veerkrachtig water- en bodemsysteem opgenomen en vormt de basis voor de uitvoering in de periode 2028-2033. Het definitieve WBP6 wordt, samen met het uitvoeringsplan, eind 2027 vastgesteld door het nieuw gekozen algemeen bestuur.

Financiële paragraaf

Toetsing aan financiële kaders
De voorliggende begroting voldoet aan het door het algemeen bestuur gestelde financiële kader:

- De belastingopbrengsten stijgen met maximaal inflatie + 8%.
- De schuldenquote blijft onder de maximale grens van 350%.
- De ondergrens van het weerstandsvermogen is geborgd.

Exploitatie resultaat
Het exploitatieresultaat ad € 1 mln. is in lijn met de jaarlaag uit de VJN 2027 en voldoet daarmee aan het gestelde kader.

Omschrijving	Begroting 2027	Voorjaars- nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Totaal netto kosten programmaplan	**-194.657**	**-195.844**	**-190.246**	**-166.184**
Dekkingsmiddelen	**195.656**	**196.912**	**181.080**	**166.933**
Vennootschapsbelasting	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	**999**	**1.067**	**-9.166**	**749**

Vergelijking Begroting 2027 – Voorjaarsnota 2027
Bijstellingen die hierbij zijn doorgevoerd om binnen het financiële kader te blijven, betreffen:

- Betere aansluiting met het tempo van de uitgaven in de tijd bezien. Het totale budget voor beide regelingen blijft in stand.
    - Stimuleringsbijdragen ad -/- € 1,5 mln. Deze bijstelling was al voorzien in de voorjaarsnota 2027.
    - Herwaardering gronden ad -/- € 2 mln.
- Belastingopbrengsten ad -/- € 2,8 mln. Deze bijstelling komt voort uit een andere inschatting van de ontwikkelingen ten opzichte van de inschattingen die bij de voorjaarsnota 2027 zijn gehanteerd.

Vergelijking Begroting 2027 – Begroting 2026

De totale dekkingsmiddelen zijn ten opzichte van de begroting 2026 circa € 14 mln. hoger uitgekomen (van € 181.080.000 in de begroting 2026 naar € 195.656.000 in de begroting 2027). Dit komt, naast indexatie als gevolg van inflatie en specifieke prijsstellingen, enerzijds door aanpassingen in wet- en regelgeving om onze taken te kunnen blijven uitvoeren (0,4% van de totale begroting) en anderzijds om binnen het door het AB gestelde financiële kader van het minimale weerstandsvermogen te blijven.

- Hogere inflatie en daardoor kosten beheer en onderhoud, onder andere als gevolg van de gedragscode, impact circa € 3 mln. meer.
- Bijstelling stimuleringsregelingen, impact circa € 3,5 mln minder.
- Hogere inflatie van met name loongerelateerde kosten en cao-stijgingen, impact circa € 2,5 mln. meer.
- De opname van de personele inzet voor de transformatieve activiteiten (onder andere benoemd in paragraaf 3.3 en 3.4 begroting nadere toelichting), impact circa € 2,1 mln. meer.
- Resultaat begroting 2027 € 1 mln. positief ten opzichte van een negatief resultaat begroting 2026 ad € 9 mln., impact € 10 mln.

Investeringen

De investeringsportefeuille is neerwaarts bijgesteld van € 85,8 mln. in de VJN 2027 naar € 79 mln. in de Beleidsbegroting 2027, onder andere vanwege verschuivingen binnen projecten en het niet voldoen aan de activeringsvereisten.

Investeringen (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Watersysteem							
Watersysteem overig	12.822	12.067	4.015	11.700	11.461	7.135	67.136
Watersysteem Hoogwaterbescherming	1.821	4.268	9.505	12.938	47.238	160.990	237.162
Watersysteem Inrichtingsdoelen	5.387	18.859	15.672	9.756	28.597	59.795	140.829
Toaal Watersysteem	**20.030**	**35.194**	**29.192**	**34.394**	**87.295**	**227.920**	**445.127**
Waterketen							
Zuiveringsinstallaties ed	40.144	29.960	47.470	58.384	76.696	409.541	712.378
Transportsystemen	11.322	35.466	24.240	27.597	38.257	143.739	283.058
Totaal Waterketen	**51.467**	**65.426**	**71.710**	**85.981**	**114.953**	**553.280**	**995.437**
Bestuur en Bedrijfsvoering							
Bestuur en Bedrijfsvoering	3.634	370					5.245
Bestuur en bedrijfsvoering Energie en Klimaat	3.669	3.123	3.209	3.151			15.812
Bestuur en Bedrijfsvoering ICT							-
Totaal Bestuur en bedrijfsvoering	**7.303**	**3.493**	**3.209**	**3.151**	**-**	**-**	**21.057**
Totaal	**78.799**	**104.114**	**104.111**	**123.525**	**202.248**	**781.200**	**1.461.620**

Onzekerheden

Exploitatie-onzekerheid

In de begroting is rekening gehouden met de best mogelijke inschatting voor diverse activiteiten en de bijbehorende kosten. De ervaring leert dat door interne en externe ontwikkelingen deze inschattingen van de kosten anders uit kunnen vallen. In de beleidsbegroting 2027 hebben we de volgende onzekerheden onderkend:

- Waterschapsbelastingen en kwijtschelding. Dit is een onzekerheid omdat de door de BSOB aangeleverde gegevens afwijken van de eerder gemaakte interne inschattingen. Momenteel worden deze verschillen uitgezocht en zijn de uitkomsten onzeker. De impact wordt ingeschat op een afwijking +/- 1% van de begroting (€ 1,9 mln.)
- P-budget. In de begroting van het p-budget worden ondere andere de kosten voor inhuur en personele voorzieningen (oa ziekte) opgenomen. Hierbij is uitgegaan van een consistente lijn bij het bepalen van de omvang van de kosten.
  Afhankelijk van de termijn van het openstaan van vacatures en het verloop van het ziekteverzuim, worden de voorziene kosten wel of niet volledig benut. De verwachte impact bedraagt +/- 2% van de begroting (€ 1,3 mln. van het p-budget).

- Stimuleringsmaatregelen, o.a. klimaatadaptatie, landelijk gebied. Bij de stimuleringsmaatregelen is er sprake van een timing verschil tussen de formele toekenning (afgeven beschikking) en de daadwerkelijke uitgaven door de derde partij. Dit verschil in timing heeft naar verwachting een impact van minder kosten € 1 mln.
- Niet voldoen aan het activeringsbeleid van bijdragen derden/baggeren. Bijdragen van derden mogen volgens het activeringsbeleid geactiveerd worden en erover afgeschreven als de derde partij die de bijdrage ontvangt, de bijdrage ook activeert en afschrijft. In de begroting zijn bijdragen opgenomen waarvan op dit moment niet duidelijk/inzichtelijk is of de derde partij activering en afschrijving als beleid heeft. Op het moment dat de derde partij de bijdrage in de exploitatierekening opneemt, leidt dit ook bij WDD tot kosten. De impact bedraagt meer kosten € 1,5 mln.
- Pilot herwaardering beekdalgronden. Voor de pilot herwaardering beekdalgronden worden diverse gesprekken gevoerd die nog niet geformaliseerd zijn en om die reden nog niet tot kosten leiden. De onzekerheid in de timing van de formele afspraken heeft een mogelijke impact op de kosten van € 2,5 mln. minder kosten, € 2 mln. meer kosten.
- Digitale weerbaarheid. Voor maatregelen rond digitale autonomie en soevereiniteit wordt voor 2027 een bandbreedte afhankelijk van auditbevindingen, de risico-inventarisatie en de uitkomsten van het Parapluplan. De mogelijke impact bedraag € 0,4 mln. meer kosten.
- Digitale transformatie (AI). Voor de ontwikkeling, het beheer, de governance en de adoptie van AI zijn capaciteit en middelen nodig. In de begroting 2027 is een eenmalige financiële ruimte opgenomen, met een bandbreedte van maximaal € 500.000.
- Post onvoorzien. De post voorzien is in de begroting opgenomen voor onvoorziene omstandigheden die zich kunnen voordoen. Als deze omstandigheden zich niet voordoen, is de impact € 1 mln. minder kosten.

In onderstaande tabel is de impact van de onzekerheden op het verwachte resultaat van de begroting 2027 ad € 999.000 inzichtelijk gemaakt. Afhankelijk van het optreden van de onzekerheden kan het resultaat 2027 uitkomen tussen € 4,8 mln. en € 3,7 mln. negatief resultaat. Met andere woorden, de afwijking als gevolg van de onzekerheden bedraagt circa +/- 2-2,5% van de totale netto-lasten van de begroting 2027. Mocht het resultaat uitkomen op € 3,7 mln. negatief dan kan dit opgevangen worden uit de taakreserves.

Resultaat Begroting 2027		**€ 999.000**
Bandbreedte	Minder	Meer
Waterschapsbelasting/kwijtschelding	€ -1.963.560	€ 1.963.560
P-budget	€ 1.306.658	€ -1.306.658
Stimuleringsmaatregelen	€ 1.000.000	€ -1.000.000
Niet voldoen aan activeringsbeleid		€ -1.500.000
Herwaardering gronden	€ 2.500.000	€ -2.000.000
Digitale weerbaarheid		€ -400.000
Digitale transformatie AI		€ -500.000
Onvoorzien	€ 972.000	
Mogelijke resultaat	**€ 4.814.098**	**€ -3.744.098**

Investerings-onzekerheid
Ten aanzien van de investeringsopgave is er sprake van een onzekerheid in de timing van de diverse activiteiten en de inschattingen van de totale projectkosten. De projectramingen worden opgesteld op basis van een SKK[2]-methode. In deze SKK-methodiek wordt standaard gerekend met een onzekerheidsmarge van 10%. Vanaf de uitvoeringsfase is op basis van het afgesloten contract met de aannemer een nauwkeurigere kostenopgave bekend. Deze wordt getoetst aan de hand van de SKK-methode. Voor de onzekerheid met betrekking tot de timing van de uitvoering van de projecten wordt gewerkt met programmaruimte binnen watersysteem en met een onzekerheidsmarge bij waterketen.

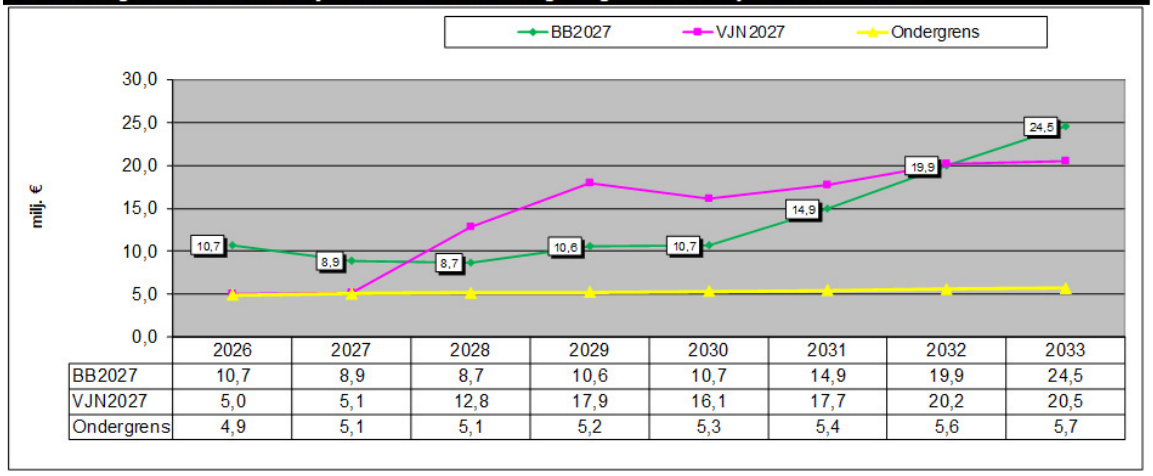
Ten opzichte van de verwachte investeringsopgave ad € 78,8 mln. kan de totale realisatie uitkomen tussen € 74,8 mln. en € 89,8 mln.

Bandbreedte Investeringsopgave

	Minder	Meer
Investeringsopgave begroot 2027		
Watersysteem	**€ 20.029.500**	
Realiseren watersysteem	€ -1.000.000	€ 1.000.000
Bandbreedte	*€ 19.029.500*	*€ 21.029.500*
Waterketen	**€ 51.466.500**	
Grote investeringsopgaven	€ -1.000.000	€ 10.000.000
Bandbreedte	*€ 50.466.500*	*€ 61.466.500*
Bestuur en Bedrijfsvoering	**€ 7.303.000**	
Duurzaamheidsprojecten	€ -2.000.000	
Bandbreedte	*€ 5.303.000*	*€ 7.303.000*
Totaal De Dommel	**€ 78.799.000**	
Totaal onzekerheden	€ -4.000.000	€ 11.000.000
Bandbreedte	*€ 74.799.000*	*€ 89.799.000*

Ontwikkeling taakreserves
De ontwikkeling van de taakreserves is hieronder weergegeven. Hierbij is tevens opgenomen de verwachte ontwikkeling vanuit de Voorjaarsnota 2027 en de ondergrens. Zowel voor de taak zuiveringsbeheer als de taak watersysteembeheer blijft de ontwikkeling van de taakreserve boven de ondergrens.

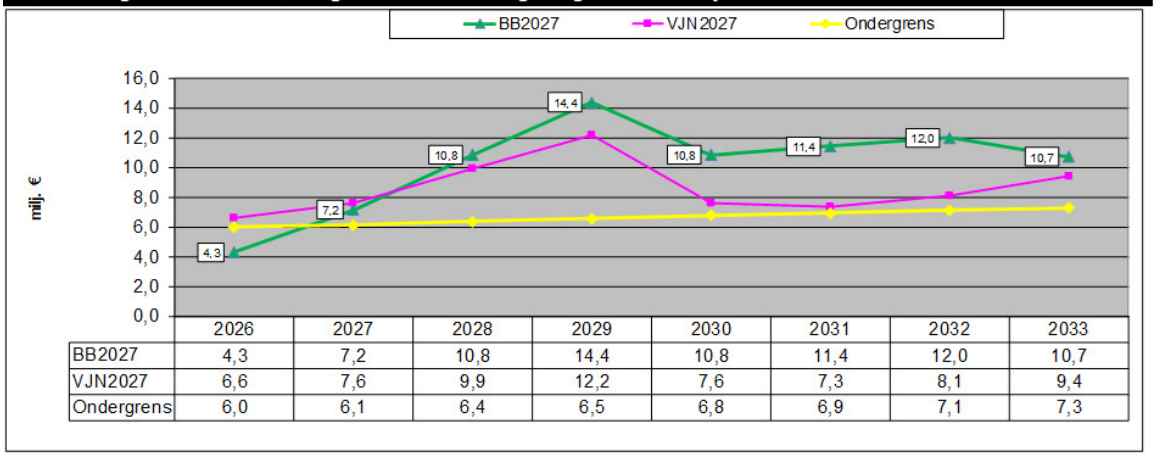
Ontwikkeling taakreserve Watersysteembeheer Beleidsbegroting 2027 en Voorjaarsnota 2027-2033

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
BB2027	10,7	8,9	8,7	10,6	10,7	14,9	19,9	24,5
VJN2027	5,0	5,1	12,8	17,9	16,1	17,7	20,2	20,5
Ondergrens	4,9	5,1	5,1	5,2	5,3	5,4	5,6	5,7

[2] SKK = standaard systematiek kostenramingen voor de bouw

Ontwikkeling taakreserve Zuiveringsbeheer Beleidsbegroting 2027 en Voorjaarsnota 2027-2033

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
BB2027	4,3	7,2	10,8	14,4	10,8	11,4	12,0	10,7
VJN2027	6,6	7,6	9,9	12,2	7,6	7,3	8,1	9,4
Ondergrens	6,0	6,1	6,4	6,5	6,8	6,9	7,1	7,3

Toelichting
Uit bovenstaande grafiek blijkt dat we voor 2026 verwachten onder de ondergrens voor de taakreserve zuiveringsbeheer uit te komen. De reden hiervoor is dat bij de Beleidsbegroting 2026 en de voorjaarsnota 2027 een minder negatief resultaat werd verwacht dan op basis van de meest recente jaareindeverwachting 2026-2. De afwijking betreft met name de lagere belastingopbrengsten en de hogere lasten voor beheer en onderhoud.

Deel 2: Financiële begroting 2027

Waterschap De Dommel

Inhoudsopgave

1 Financiële beleid 2
2 Raming belastingopbrengsten en toelichting 2
2.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid 2
2.2 Watersysteembeheer 3
2.2.1 Raming van de belastingopbrengsten 3
2.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing 3
2.2.3 Mate van kostendekkendheid 3
2.2.4 Geraamde belastingopbrengsten 4
2.2.5 Ontwikkeling tarieven 4
2.2.6 Lastendruk 5
2.3 Zuiveringsbeheer 7
2.3.1 Raming van de belastingopbrengsten 7
2.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing 7
2.3.3 Mate van kostendekkendheid 7
2.3.4 Geraamde belastingopbrengsten 8
2.3.5 Ontwikkeling tarieven 8
2.3.6 Lastendruk 9
3 Beleidslijnen relevante beheersmatige aspecten 10
3.1 Uiteenzetting van de financiële positie 10
3.1.1 Financiering 10
3.1.2 Liquiditeitsbegroting 11
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 11
3.2.1 Inventarisatie, beleid en risico's van de weerstandscapaciteit 13
3.2.2 Stand en verloop bestemmingsreserves 14
3.2.3 Stand en verloop voorzieningen 14
3.2.4 Kengetallen 15
3.2.5 Weerstandsvermogen 15
3.2.6 Netto schuldquote 15
3.2.7 Renterisiconorm 15
3.2.8 EMU-saldo 16
3.2.9 Wendbaarheid van de begroting 17
3.2.10 Lastendruk 17
3.3 Assetmanagement 17
3.4 Bedrijfsvoering 18
3.5 Verbonden partijen 18
3.6 Risico's en onzekerheden 20
4 Financiële begroting 2027 24
4.1 Gehanteerde uitgangspunten en normen 24
4.2 Overzicht van baten en lasten 25
4.2.1 Toelichting 25
4.2.2 Resultaat per beleidsveld 26
4.2.3 Overzicht dekkingsmiddelen 27
4.2.4 Overzicht incidentele baten en lasten 27
4.2.5 Onvoorzien 27
4.3 Investeringen 28
4.3.1 Investeringen per beleidsveld 28
4.4 Geprognosticeerde balans 30
4.4.1 Overzicht structurele toevoegingen / onttrekkingen aan reserves 30
4.4.2 Heffing vennootschapsbelasting 30
Bijlage 1: Raming van baten en lasten naar kosten- en opbrengstsoorten 31

1 Financiële beleid

De uitgangspunten van het financieel beleid van Waterschap De Dommel is vastgelegd in de Verordening Financieel beleid, beheer en organisatie Waterschap De Dommel 2025. In onderstaande hoofdstukken worden de belangrijkste beleidsuitwerkingen hiervan toegelicht.

2 Raming belastingopbrengsten en toelichting

2.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid

Al onze kosten en opbrengsten worden toegerekend naar de kostendragers Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. De basis voor de toerekening van de directe kosten is een procentuele toerekening van producten naar de kostendragers. Hierbij is “nut/bijdrage” van een product aan een kostendrager het uitgangspunt.
De indirecte kosten en opbrengsten worden over de kostendragers verdeeld op basis van de normen per organisatieonderdeel.

Deze uitgangspunten zijn vooraf besproken met de accountant en consistent ten opzichte van het verleden toegepast.

Salariskosten
De salariskosten worden verantwoord op diverse salaris gerelateerde kostensoorten, het organisatieonderdeel waar betreffende medewerkers werkzaam zijn en op werkplanproduct “indirect”. Onze medewerkers verantwoorden hun bestede uren in het tijdregistratiesysteem.

Rente en dividend
Rente- en dividendopbrengsten worden over de kostendragers verdeeld op basis van de normen per organisatieonderdeel.

Kwijtscheldingsbeleid
Voor een aantal belastingsoorten (zuiveringsheffing en watersysteemheffing ingezetenen) geldt een kwijtscheldingsbeleid. Per 1 januari 2024 geldt een kwijtscheldingsbeleid van 100% van de bijstandsnorm.

De kwijtscheldingsregeling wordt uitgevoerd door de BSOB.

2.2 Watersysteembeheer

2.2.1 Raming van de belastingopbrengsten

Raming Belastingopbrengsten Watersysteembeheer

Omschrijving		Begroting 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Totaal	**Toegerekende kosten (netto kosten)**	**88.477**	**91.137**	**83.832**	**69.897**
	Kwijtschelding	-611	-749	-635	-269
	Oninbaar	-43	-151	-128	-85
	Dividenden	312	298	298	298
	Overige algemene opbrengsten	585	1.165	120	808
	Opbrengsten uit belastingheffing	86.378	90.151	81.020	70.012
Totaal	**Dekkingsmiddelen**	**86.620**	**90.714**	**80.676**	**70.764**
Totaal	**Gerealiseerd resultaat voor bestemming**	**-1.857**	**-423**	**-3.156**	**867**
	Bestemming resultaat: waartoe besloten				
	Bestemming resultaat: nog te bestemmen	-1.857	-423	-3.156	867
Toevoegingen/ ontrekkingen aan reserves		**-1.857**	**-423**	**-3.156**	**867**

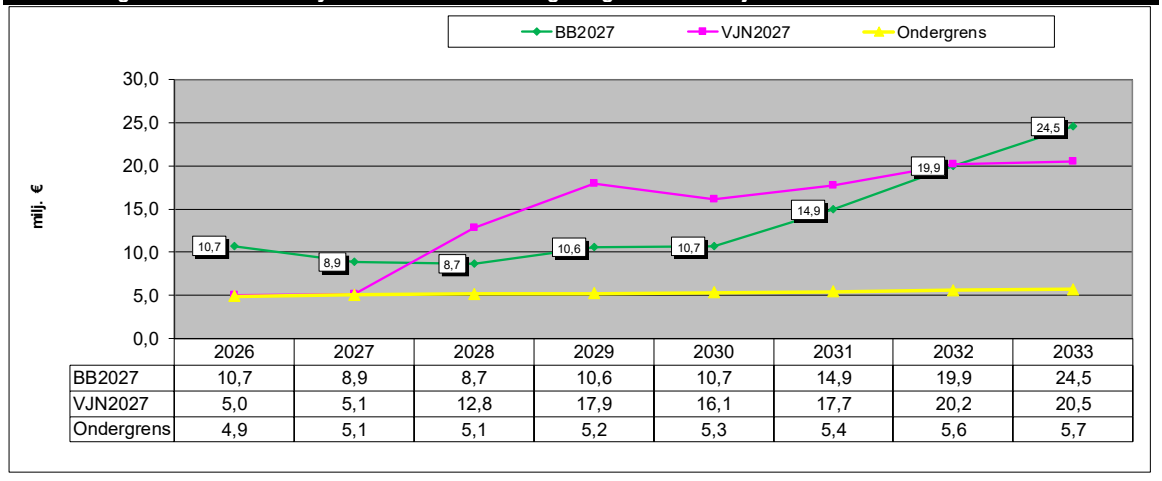
2.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing

Toelichting op de verschillen begroting 2027 -2026
De totale opbrengsten watersysteemheffing zijn ca. € 5,4 mln. hoger dan geraamd in de Beleidsbegroting 2026 na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Een hogere opbrengst watersysteemheffing gebouwd, dit komt door de stijging van de WOZ waarden.
- Een hogere opbrengst watersysteemheffing ingezetenen, dit komt door een stijging van het aantal ingezetenen en door de stijging van het tarief.

2.2.3 Mate van kostendekkendheid

Ontwikkeling taakreserve Watersysteembeheer Beleidsbegroting 2027 en Voorjaarsnota 2027-2033

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
BB2027	10,7	8,9	8,7	10,6	10,7	14,9	19,9	24,5
VJN2027	5,0	5,1	12,8	17,9	16,1	17,7	20,2	20,5
Ondergrens	4,9	5,1	5,1	5,2	5,3	5,4	5,6	5,7

In bovenstaande grafiek betreft de regel ondergrens het weerstandsvermogen. Dit is het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen om de taken van het waterschap ongestoord te kunnen voortzetten. Het verschil tussen de totale taakreserves watersysteemheffing en de hiervoor genoemde reserves kan ingezet worden voor tariefsegalisatie.

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat we naar verwachting meerjarig boven de ondergrens blijven met de ontwikkeling van de taakreserve.

2.2.4 Geraamde belastingopbrengsten

Watersysteembeheer (Bedragen x € 1.000)		Begroting (primitief) 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting (na wijziging) 2026	Realisatie 2025
Opbrengst ongebouwd		6.187	749	5.953	5.503
Opbrengst ongebouwd, natuur		172	0	189	177
Opbrengst gebouwd		48.618	58.064	45.768	39.469
Ingezetenenomslag		30.246	31.313	28.599	23.990
Vervolgingskosten watersysteembeheer		25	25	25	563
Opbrengst verontreinigingsheffing		1.130	0	487	309
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)		**86.378**	**90.151**	**81.020**	**70.012**
Kwijtschelding		-611	-749	-635	-269
Oninbaar		-43	-151	-128	-85
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)		**85.723**	**89.251**	**80.257**	**69.658**

2.2.5 Ontwikkeling tarieven

- Verdeling van de kosten over de belastingcategorieën

Onderstaande kostentoedelingspercentages worden gehanteerd (cf besluit AB 17 september 2025).

	Beleidsbegroting 2027	Voorjaarsnota 2027
Ingezetene	35%	35%
Ongebouwd	7,37%	7,37%
Natuurterreinen	0,23%	0,23%
Gebouwd	57,40%	57,40%

- Eenheden watersysteemheffing

Eenheden x 1.000	BB 2026	BB 2027	VJN2027	2028	2029	2030	2031
Watersysteemheffing							
-Hectares (ongebouwd)	77.500	75.100	77.500	75.000	74.900	74.800	74.700
Waterberging	*1.600*	*1.500*	*1.600*	*1.500*	*1.500*	*1.500*	*1.500*
*Wegen**	*7.200*	*5.700*	*7.200*	*5.700*	*5.700*	*5.700*	*5.700*
Overig ongebouwd	*61.500*	*62.200*	*61.500*	*62.100*	*62.000*	*61.900*	*61.800*
-Hectares (natuur)	44.300	36.300	44.300	36.300	36.300	36.300	36.300
-WOZ-waarde(x€1mln.gebouwd)	225.687	253.017	245.734	263.138	273.663	284.610	295.994
-Woonruimten (ingezetenen)	423	416	427	420	425	429	433

**in totaal ongebouwd is aantal ha. wegen 2x geteld omdat daarvoor een tariefdifferentiatie geldt van 100%*

Toelichting:
Het verschil in heffingseenheden tussen 2026 en 2027 wordt verklaard door de overgang naar de BSOB. De begroting 2026 is nog gebaseerd op de door de eigen belastingorganisatie bepaalde heffingsgrondslagen. Vanaf de begroting 2027 wordt aangesloten bij de door de BSOB gehanteerde uitgangspunten.

- Ontwikkeling tarieven watersysteemheffing

Categorie	Heffingseenheid	BB 2027	VJN 2027	BB 2026
Ongebouwd	Per hectare	€ 82,88	€ 86,37	€ 77,29
	Per hectare wegen	€ 165,75	€ 172,75	€ 154,58
	Per hectare waterberging	€ 58,01	€ 60,46	€ 54,10
	Gemiddeld per hectare (incl. differentiatie waterberging 30% en wegen 100%)	€ 82,38	€ 85,84	€ 76,81
Natuur	Per hectare	€ 4,73	€ 4,66	€ 4,26
Gebouwd	% van de WOZ-waarde	0.01922%	0.02084%	0.02028%
Ingezetenen	Per woonruimte	€ 71,10	€ 73,10	€ 66,60
Verontreinigingsheffing	Per vervuilingseenheid	€ 88,32	€ 84,72	€ 78,48

Toelichting:
De ontwikkeling van de tarieven is gebaseerd op de huidige Jaareindeverwachting voor 2026 op basis van het Financieel overzicht jaareindeverwachting 2026-2. Deze laat een voordelig resultaat zien voor watersysteembeheer. Bij de jaareindeverwachting Burap 2026-1 was er naar verwachting een nadelig resultaat.

De stijging van de tarieven watersysteemheffing is lager dan voorzien in de Voorjaarsnota 2027-2032.

De totale belastingopbrengsten mogen maximaal 10,7% (kader inflatie +8%) stijgen ten opzichte van de verwachte belastingopbrengsten volgens de Jaareindeverwachting 2026-2. Gezien de hogere stijging voor de zuiveringsheffing dan voorzien in de Voorjaarsnota 2027-2032 is de stijging voor de watersysteemheffingen lager dan in de Voorjaarsnota 2027-2032.

2.2.6 Lastendruk

In onderstaande tabel is de lastendruk van de Beleidsbegroting 2027 weergegeven in vergelijking met de Beleidsbegroting 2026. De stijging of daling wordt weergegeven in procenten en in €.

Onderstaande praktijkvoorbeelden sluiten aan bij de nieuwe profielen die de Unie van Waterschappen gaat hanteren voor de vergelijking van de waterschappen onderling en ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

tarieven	Tarieven 2027 BB 2027	Tarieven 2026 BB 2026	% stijging	€ stijging
ongebouwd	82,38	76,81	7,25%	5,57
gebouwd	0,01922	0,02028	-5,25%	-0,00
ingezetenen	71,10	66,60	6,75%	4,50
verontreinigingsheffing / zuiveringsheffing	88,32	78,48	12,50%	9,84
ongebouwd waterberging (tariefsdifferentiatie -/- 30%)				
natuur	4,73	4,26	11,00%	0,47

Praktijkvoorbeelden (cf voorbeelden Waterschapspeil)	Tarieven 2027 BB 2027	Tarieven 2026 BB 2026	% stijging	€ stijging
Huurwoning eenpersoonshuishouden	159,42	145,08	9,88%	14,34
Eigen huis met WOZ van € X; eenpersoonshuishouden	230,53	220,12	4,73%	10,42
Huurwoning meerpersoonshuishouden	336,06	302,04	11,26%	34,02
Eigen huis met WOZ van € x meerpersoonshuishouden	407,17	377,08	7,98%	30,10
Groothandel 10 ve's. WOZ waarde € 2.400.000	1.344,48	1.271,52	5,74%	72,96
Metaalbedrijf 3 ve, WOZ-waarde 3 ton	322,62	296,28	8,89%	26,34
Metaalbedrijf 50 ve, WOZ-waarde 1 mln	4.608,20	4.126,80	11,67%	481,40
Metaalbedrijf 450 ve, WOZ-waarde 12 mln	42.050,40	37.749,60	11,39%	4300,80
Landbouwbedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 250.000 met 25 ha ongebouwde grond	2.372,51	2.206,39	7,53%	166,12
Landbouwbedrijf 3 ve afvalwater, opstallen WOZ € 250.000 met 25 ha ongebouwde grond met woning WOZ € 350.000 en meerpersoonshuishouden	2.775,84	2.579,41	7,62%	196,43
Natuurvereniging, eigenaar van 100 ha natuur	473,00	426,00	11,17%	47,00

Door ontwikkelingen in de WOZ-waarde heeft een verschuiving plaatsgevonden waardoor het tarief van gebouwd met 5,25% is gedaald.

Ontwikkeling tarieven Watersysteembeheer (kwantiteit) Beleidsbegroting 2027

Beleidsbegroting 2027 (2026-2033) Watersysteemheffing		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
ongebouwd	tariefstijging		7,25%	7,25%	7,25%	7,25%	6,50%	6,50%	6,50%
	tarief	€ 76,81	€ 82,38	€ 88,35	€ 94,76	€ 101,63	€ 108,24	€ 115,28	€ 122,77
natuur	tariefstijging		11,00%	11,00%	11,00%	11,00%	9,00%	9,00%	9,00%
	tarief	€ 4,26	€ 4,73	€ 5,25	€ 5,83	€ 6,47	€ 7,05	€ 7,68	€ 8,37
gebouwd	tariefstijging		-5,25%	3,75%	3,75%	3,75%	-0,75%	-0,75%	-0,75%
	tarief (in % van economische waarde)	0,02028%	0,01922%	0,01994%	0,02068%	0,02146%	0,02130%	0,02114%	0,02098%
ingezetenen	tariefstijging		6,75%	6,75%	6,75%	6,75%	2,75%	2,75%	2,75%
	tarief (na afronding)	€ 66,60	€ 71,10	€ 75,90	€ 81,00	€ 86,50	€ 88,90	€ 91,30	€ 93,80

Ontwikkeling tarieven Watersysteembeheer (kwantiteit) Voorjaarsnota 2027-2032

Voorjaarsnota 2027 (2026-2033) Watersysteemheffing		2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
ongebouwd	tariefstijging		11,75%	11,75%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
	tarief	€ 76,81	€ 85,84	€ 95,93	€ 97,85	€ 99,81	€ 101,81	€ 103,85	€ 105,93
natuur	tariefstijging		9,50%	9,50%	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
	tarief	€ 4,26	€ 4,66	€ 5,10	€ 5,28	€ 5,46	€ 5,65	€ 5,85	€ 6,05
gebouwd	tariefstijging		2,75%	2,75%	-6,25%	-6,25%	-5,25%	-5,25%	-5,25%
	tarief (in % van economische waarde)	0,02028%	0,02084%	0,02141%	0,02007%	0,01882%	0,01783%	0,01689%	0,01601%
ingezetenen	tariefstijging		9,75%	9,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%	1,75%
	tarief (na afronding)	€ 66,60	€ 73,10	€ 80,20	€ 81,60	€ 83,10	€ 84,50	€ 86,00	€ 87,50

2.3 Zuiveringsbeheer

2.3.1 Raming van de belastingopbrengsten

Raming Belastingopbrengsten Zuiveringsbeheer

Omschrijving		Begroting 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Totaal	**Toegerekende kosten (netto kosten)**	**109.180**	**110.681**	**106.414**	**96.356**
	Kwijtschelding	-1.431	-1.756	-1.488	-680
	Oninbaar	-946	-296	-286	-120
	Dividenden	488	467	467	466
	Overige algemene opbrengsten	915	1.822	188	1.264
	Opbrengsten uit belastingheffing	113.009	111.934	101.524	95.308
Totaal	**Dekkingsmiddelen**	**112.036**	**112.171**	**100.405**	**96.238**
Totaal	**Gerealiseerd resultaat voor bestemming**	**2.856**	**1.490**	**-6.009**	**-118**
Bestemming resultaat: waartoe besloten					
Bestemming resultaat: nog te bestemmen		2.856	1.490	-6.009	-118
Toevoegingen/ ontrekkingen aan reserves		**2.856**	**1.490**	**-6.009**	**-118**

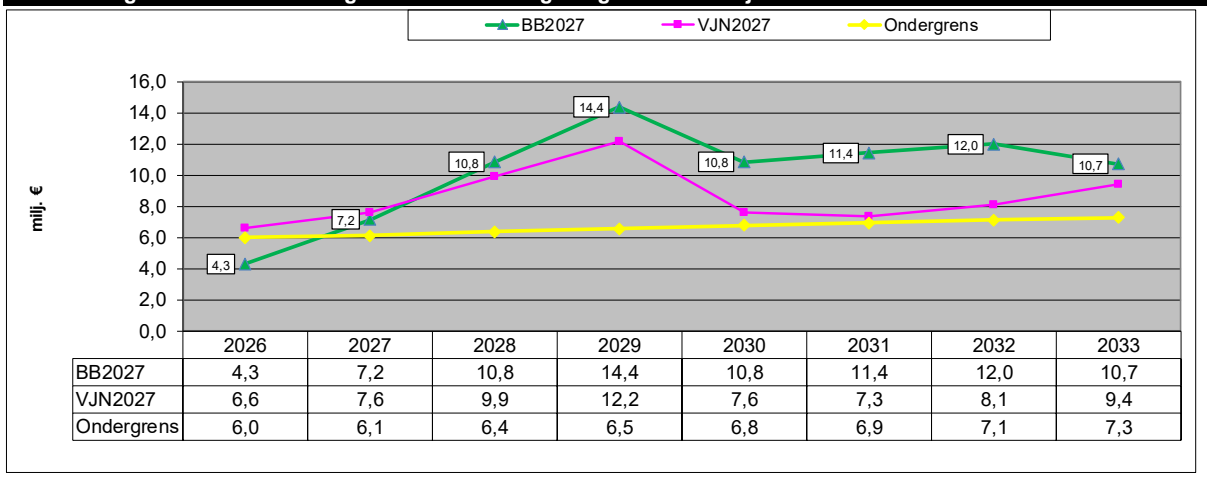
2.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit de belastingheffing

Toelichting op de verschillen begroting 2027-2026
De totale opbrengsten zuiveringsbeheer zijn ca. € 11,5 mln. hoger dan geraamd in de Beleidsbegroting 2026 na wijziging. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Door een stijging van het aantal vervuilingseenheden en door de stijging van het tarief.

2.3.3 Mate van kostendekkendheid

Ontwikkeling taakreserve Zuiveringsbeheer Beleidsbegroting 2027 en Voorjaarsnota 2027-2033

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
BB2027	4,3	7,2	10,8	14,4	10,8	11,4	12,0	10,7
VJN2027	6,6	7,6	9,9	12,2	7,6	7,3	8,1	9,4
Ondergrens	6,0	6,1	6,4	6,5	6,8	6,9	7,1	7,3

In bovenstaande grafiek betreft de regel ondergrens het weerstandsvermogen. Dit is het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen om de taken van het waterschap ongestoord te kunnen voortzetten. Het verschil tussen de totale taakreserves watersysteemheffing en de hiervoor genoemde reserves kan ingezet worden voor tariefsegalisatie.

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat we voor 2026 verwachten onder de ondergrens uit te komen. De reden hiervoor is dat bij de Beleidsbegroting 2026 en de voorjaarsnota 2027 een minder negatief resultaat werd verwacht dan op basis van de meest recente jaareindeverwachting 2026-2. De afwijking betreft met name de lagere belastingopbrengsten en de hogere lasten voor beheer en onderhoud. In de voorliggende begroting 2027 wordt dit tekort aangevuld.

2.3.4 Geraamde belastingopbrengsten

Zuiveringsbeheer **(Bedragen x € 1.000)**		**Begroting (primitief)** **2027**	**Voorjaarsnota** **2027**	**Begroting (na wijziging)** **2026**	**Realisatie** **2025**
Zuiveringsheffing		112.997	111.922	101.512	95.091
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer		13	13	13	217
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)		**113.009**	**111.934**	**101.524**	**95.308**
Kwijtschelding		-1.431	-1.756	-1.488	-680
Oninbaar		-946	-296	-286	-120
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)		**110.633**	**109.883**	**99.750**	**94.508**

2.3.5 Ontwikkeling tarieven

- Eenheden zuiveringsheffing

Eenheden x 1.000	**BB 2026**	**BB 2027**	**VJN2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Zuiveringsheffing							
-Aantal vervuilingseenheden	1.279,32	1.252,49	1.290,30	1.261,69	1.271,08	1.280,67	1.290,26

Toelichting:
Het verschil in heffingseenheden tussen 2026 en 2027 wordt verklaard door de overgang naar de BSOB. De begroting 2026 is nog gebaseerd op de door de eigen belastingorganisatie bepaalde heffingsgrondslagen. Vanaf de begroting 2027 wordt aangesloten bij de door de BSOB gehanteerde uitgangspunten.

- Ontwikkeling tarief zuiveringsheffing

Categorie	**Heffingseenheid**	**BB 2027**	**VJN 2027**	**BB 2026**
Zuiveringsheffing	Per vervuilingseenheid	€ 88,32	€ 84,72	€ 78,48

Toelichting:
De ontwikkeling van de tarieven is gebaseerd op de huidige Jaareindeverwachting voor 2026 op basis van het Financieel overzicht jaareindeverwachting 2026-2. Deze laat een groter nadelig resultaat zien dan de Jaareindeverwachting bij Burap 2026-1. Dit is vooral het gevolg van lagere verwachte belastingopbrengsten voor zuiveringsbeheer.
Het tarief per vervuilingseenheid voor de zuiveringsheffing stijgt met 12,5% ten opzichte van het tarief 2026 (bij de Voorjaarsnota 2027-2032 was een stijging voorzien van 8,0%).

2.3.6 Lastendruk

Zie paragraaf 2.2.6 voor de lastendruk Begroting 2027 in vergelijking met de Begroting 2026 en in vergelijking met de Voorjaarsnota.

Ontwikkeling tarief Zuiveringsbeheer (kwaliteit) Beleidsbegroting 2027

Beleidsbegroting 2027 (2026-2033) Zuiveringsheffing								
per ultimo:	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
tariefstijging		12,50%	5,25%	5,25%	5,25%	2,25%	2,25%	2,25%
tarief	€ 78,48	€ 88,32	€ 92,88	€ 97,80	€ 102,96	€ 105,24	€ 107,64	€ 110,04

Ontwikkeling tarief Zuiveringsbeheer (kwaliteit) Voorjaarsnota 2027-2032

Voorjaarsnota 2027 (2026-2033) Zuiveringsheffing								
per ultimo:	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
tariefstijging		8,00%	5,50%	5,50%	5,50%	2,25%	2,25%	2,25%
tarief	€ 78,48	€ 84,72	€ 89,40	€ 94,32	€ 99,48	€ 101,76	€ 104,04	€ 106,44

3 Beleidslijnen relevante beheersmatige aspecten

3.1 Uiteenzetting van de financiële positie

3.1.1 Financiering

Algemeen
Waterschap de Dommel heeft een treasurystatuut en treasurybeleid opgesteld waarin de spelregels conform wet- en regelgeving zijn opgenomen voor het uitvoeren van de financieringsfunctie. De wettelijke regels over kasgeldlimiet en renterisiconorm vormen één van de uitgangspunten van dit beleid.

Invloed van de economische ontwikkelingen
In het treasurybeleid is vastgelegd dat de externe ontwikkelingen met betrekking tot de rentestanden en financieringen periodiek worden gevolgd en besproken in de treasurycommissie.

Ook voor 2027 wordt verwacht dat de onrust in de wereld er mede toe leidt dat de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkelingen onvoorspelbaarder wordt. De organisatie blijft om die reden de ontwikkelingen nauwgezet volgen zodat tijdig bijstelling kan plaatsvinden.

Financieringsstructuur
Binnen het waterschap is de financieringsstructuur van de kapitaalbehoefte om schommelingen in de bankstand op te vangen met kort geld (rekening-courant krediet en kasgeldleningen). Normaal gesproken is geld voor een korte termijn lenen goedkoper dan voor een langere termijn. De verwachte renteontwikkeling van zowel de lange als korte termijn rente is van invloed op de keuze om meer of minder kort te financieren. Hierbij speelt de liquiditeitsplanning een belangrijke rol. Op basis van deze verwachtingen wordt besloten om kortlopend en/of langlopend te financieren. De kortlopende financiering wordt gemaximaliseerd door wetgeving (kasgeldlimiet, zie verderop in deze paragraaf).

Renteresultaat (saldo financieringsfunctie)
Het renteresultaat is het saldo tussen de aan externe partijen (bank) betaalde rente en de intern aan producten/projecten toegerekende rente en zou in de ideale situatie op “0” moeten uitkomen. Dit ideaal wordt in de praktijk echter niet bereikt vanwege:

- verschillen tussen externe rente en (interne) rekenrente;
- financiering met eigen vermogen (reserves);
- tijdsverschillen in geplande en gerealiseerde investeringsuitgaven;
- verschillen in begrote en gerealiseerde exploitatie- en investeringsuitgaven.

3.1.2 Liquiditeitsbegroting

In onderstaande tabel is de liquiditeitsbegroting voor 2027 te vinden.

Bedragen * € 1.000	**2027**
Waterschapsbelasting	196.356
Via ander waterschap	5.975
Doorbelast derden	8.180
Dividend	800
Beleggingen	0
Totaal ontvangsten	**211.311**
Personeel	72.505
Goederen en diensten	98.508
Overig (onvoorzien + voorziening)	972
Investeringen en subsidies	78.799
Financieringen (rente en aflossing)	41.963
Totaal uitgaven	**292.747**
Ontvangst - uitgaven	**-81.436**

Plannen inzake het risicobeheer
Het risicoprofiel van Waterschap De Dommel kan als laag worden geschetst. Krediet-, koers- en valutarisico's worden nauwelijks gelopen. Slechts forse mutaties in de renteniveaus voor lang geld zouden de meerjarenraming in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden. Gezien de verwachting van de forse uitbreiding van de leningenportefeuille, is de rentegevoeligheid de komende jaren hoger dan deze lange tijd is geweest.

Plannen inzake de waterschapsfinanciering
Uit de liquiditeitsbegroting blijkt dat de financieringsbehoefte aanwezig zal blijven. Om adequaat in te kunnen spelen op de ontwikkeling op de kapitaalmarkt en de financieringsbehoefte van het waterschap, is een Treasurycommissie actief die de markt nauwgezet volgt en voorstellen in dit verband formuleert.

Plannen inzake het kasbeheer
Het eventueel aantrekken of het uitzetten van kort geld geschiedt conform de voorschriften zoals zijn vastgelegd in het Treasurystatuut.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen
Risico is gedefinieerd als het effect van onzekerheid op (het behalen van) doelstellingen. Bewustwording van risico's en risicomanagement krijgt steeds meer vorm binnen het waterschap. Risicomanagement omvat de gecoördineerde activiteiten om een organisatie te sturen en te beheersen met betrekking tot risico's. Doelstelling is om een meer proactieve houding te kunnen aannemen in het beheersen van risico's en het benutten van kansen.

Voor cybersecurity worden binnen Waterschap De Dommel, op het overkoepelende niveau van de Unie van waterschappen en het Waterschapshuis, diverse initiatieven ontplooid om de cyberrisico's in beeld te brengen en maatregelen te ontwikkelen en te treffen om de risico's te beperken. Medewerkers volgen een e-learning voor bewustwording op cyberrisico's. Ook worden continuïteitsplannen opgesteld voor onze kritische processen waaronder uitval van energie.

Digitale transformatie maakt ook de afhankelijkheid van informatiesystemen groter.
Met de Omgevingswet komen ook nieuwe risico's in beeld zoals de kwaliteit van data en adviezen aan de hand van deze data, nu we meer en meer gaan samenwerken en informatie aanleveren aan partners.
Bijzonder aandachtspunt in het traject rondom risicomanagement zijn de verbonden partijen in het behalen van de waterschapsdoelen. Daarnaast zijn externe ontwikkelingen van belang voor de risico's zoals de gespannen arbeidsmarkt, de ontwikkeling van de prijzen en beschikbaarheid van grond- en hulpstoffen en de algemene ontwikkeling van het prijspeil (inflatie).

Ondergrondse Infrastructuur
Het ondergrondse transportstelsel om rioolwater vanuit het gemeentelijk riool naar de RWZI's te transporteren is veelal op leeftijd en de omgeving waarin deze zich bevindt is intussen sterk gewijzigd. Dit brengt risico's met zich mee op breuk, lekkage en daarmee op de omgeving. Met inspecties, prioritering in maatregelen en vervanging en beschikbaar stellen van financiële middelen, wordt de beheersing van deze risico's aangepakt.

Gronden
Voor de realisatie van verschillende waterschapsdoelen (watertransitie; EVZ's, waterberging, grondwaterproblematiek, etc.) is grond nodig. De beschikbaarheid van grond staat echter al jaren onder druk.
Middels samenwerking met verschillende partners en partijen wordt getracht te kunnen beschikken over middelen om gronden voor de doelrealisatie te bewerkstelligen. Door het samenwerken met het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) kan de waardedaling van in te richten gronden binnen de EHS vergoed worden. In geval we de gronden na afronding van een project niet door kunnen leveren is de restwaarde van de gronden 15% van de oorspronkelijke landbouwkundige waarde.

Aanbesteding
In het inkoop- en aanbestedingsbeleid wordt kennis gebundeld door samenwerking van de vertegenwoordigers van inkoop, juridische zaken en de budgethouders/projectleiders. Deze kennisbundeling, verhoging van de bewustwording van de problematiek met betrekking tot het aanbestedingsproces en de meer gestructureerde inzet van deze kennis, leidt tot een vermindering van de risico's met betrekking tot aanbestedingen.

Afhaken en Omzetbelasting anti-afhaakovereenkomsten
Nieuwe technologische ontwikkelingen kunnen het op termijn eerder financieel mogelijk maken voor grote lozers om te kiezen om het afvalwater zelf voor te zuiveren of om zelfs af te haken.
Dit kan op termijn betekenen dat we te maken krijgen met minder aanvoer van afvalwater op de zuiveringen (minder vervuilingseenheden = minder belastingopbrengsten). Dit kan echter ook betekenen dat er ruimte ontstaat op de zuiveringen om de uitbreidingen van de woningbouw binnen de bestaande capaciteit op te vangen of om uitbreidingen van capaciteit te beperken. Deze ontwikkelingen zijn van belang om mee te nemen in de toekomstige ontwikkelingen van de waterketen binnen het waterschap.

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (hierna "SNB")
Waterschap De Dommel is aandeelhouder in N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). SNB verwerkt zuiveringsslib in een slibverbrandingsinstallatie (SVI). SNB is een naamloze vennootschap, wat inhoudt dat de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in beginsel beperkt is tot hun verplichting om de door hen gehouden aandelen vol te storten.
SNB is door haar maatschappelijke functie en met haar ondernemende bedrijfsvoering blootgesteld aan strategische, operationele, financiële en compliance risico's.

Risicomanagement is daarom een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het nemen van risico's is inherent aan ondernemen. Door een bewuste afweging te maken tussen doelstellingen en de risico's die SNB bereid is te nemen, streeft SNB naar een bestendige en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering. SNB heeft dit verwoord in het opgestelde bedrijfsplan.

Financiële en fiscale risico's
In 2021 is het frauderisicobeleid opgesteld. Hierin zijn de beheersmaatregelen vastgelegd waarmee het risico op fraude wordt beperkt. De uitvoering van dit beleid wordt getoetst met de interne controles en deze worden weer beoordeeld door de accountant.
Door toenemende samenwerking en uitwisseling van personeel enerzijds en levering van energie, gas, reststromen anderzijds begeeft het waterschap zich steeds meer op het grensvlak van overheidstaken en economische activiteiten. En daarmee op de fiscale regelgeving van BTW en Vennootschapsbelasting (VpB). Dit is complex en de administratieve impact is groot.

Het voorbereiden van de aangifte doen we in overleg met de andere Brabantse waterschappen waarbij we ons laten ondersteunen door een belastingadviseur. Daarnaast zijn we periodiek in overleg met de fiscus. Zo beheersen we de fiscale risico's en financiële consequenties.

3.2.1 Inventarisatie, beleid en risico's van de weerstandscapaciteit

Onder het begrip weerstandsvermogen wordt verstaan het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen om de taken van het waterschap ongestoord te kunnen voortzetten. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Het doel van het bepalen van de benodigde omvang van het weerstandsvermogen is om een deel van de algemene reserves als minimale buffer te bestempelen om, ingeval van calamiteiten, bedrijfsrisico's op te kunnen vangen.

Naast het weerstandsvermogen, zijn er meer middelen om risico's op te vangen.

- Zo heeft Waterschap De Dommel verschillende verzekeringen afgesloten, waarvan de belangrijkste de aansprakelijkheids-, brand uitgebreide gevaren, construction all risk (CAR) en ongevallenverzekering zijn. Zo hebben we o.a. geen cyberverzekering en geen verzekering voor gederfde inkomsten van de Energiefabriek, mocht daar iets mee gebeuren. De voorwaarden en premie staan niet in verhouding tot het lopende risico.
- Ook wordt er jaarlijks 0,5% van de netto lasten (incl. dividend en saldo financieringsfunctie) in de exploitatiebegroting opgenomen voor onvoorzien. Daarnaast wordt bij projectramingen gerekend met een post onvoorzien.
- Daarnaast worden tegenvallers opgevangen uit het reguliere exploitatiebudget. Door verschuiving van prioritering worden reguliere zaken uitgesteld of anders opgepakt ten gunste van de tegenvaller.

Met behulp van een statistisch model zijn de risicoscenario's gemodelleerd, waarmee een uitspraak gedaan kan worden over de financiële gevolgen van de gedefinieerde risico's voor Waterschap De Dommel. De impact van alle individuele risico's is bepaald, maar ook van alle risicoscenario's gezamenlijk. Met behulp van het model kan een uitspraak worden gedaan over de gemiddelde verwachte schade en ook van de verwachte schadelast. Bij elk zekerheidspercentage hoort een omvang van het benodigde weerstandsvermogen.
Iedere 4 jaar wordt zo'n nieuwe risicoanalyse gemaakt waarop het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald om de niet verzekerde risico's te kunnen opvangen.

Begin 2024 heeft het AB voor het weerstandsvermogen een zekerheidsmarge van 99% vastgesteld. Daarbij kan met een zekerheid van 99% worden gezegd dat de totale schade in een willekeurig jaar lager is dan de berekende € 10,6 mln. Eenmaal per 100 jaar is de totale schade groter dan dat bedrag en zal het weerstandsvermogen onvoldoende zijn om de schades af te dekken. Van belang is dus om minimaal een eigen vermogen te hebben ter hoogte van dit bedrag. De ondergrens van het weerstandsvermogen wordt jaarlijks aangepast aan het CPI inflatiepercentage. Op basis van de verwachte inflatie 2027 (conform uitgangspunten) wordt het weerstandsvermogen voor 2027 € 11,2 mln.

3.2.2 Stand en verloop bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde delen van het eigen vermogen met een vooraf bepaalde bestemming. We kennen de volgende bestemmingsreserves:

Bestemmingsreserve Gemeenschappelijke Technologische Dienst (hierna “GTD”)
Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek. Tot en met het jaar 2033 wordt rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie.
Per 31-12-2025 bedroeg deze reserve € 124.000.

Bestemmingsreserve gemeentelijke uitvoeringsagenda's klimaatadaptatie
Waterschap De Dommel zet in op het realiseren van een leefomgeving die klaar is voor de toekomst met een watersysteem dat daarbij past. Het waterschap heeft zich ten doel gesteld om in 2027 tenminste 15% minder regenwater op onze rioolwaterzuiveringen te ontvangen. Gemeenten spelen een zeer belangrijke rol om dit te realiseren, met name in het bebouwde gebied. Een financiële bijdrage van Waterschap De Dommel (aan gemeenten) kan gemeenten stimuleren en in staat stellen extra maatregelen te treffen om de beoogde vermindering van 15% te realiseren. Gemeenten zullen de extra maatregelen in uitvoeringsagenda’s vastleggen in de gezamenlijke aanpak binnen het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA).
Per 31-12-2025 bedroeg deze reserve € 7.280.000.

3.2.3 Stand en verloop voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar die wel redelijkerwijs zijn in te schatten.
We kennen de volgende voorzieningen:

Pensioenen
Voor voormalige DB-leden bestaan pensioenverplichtingen. In verband met nieuwe actuariële berekeningen is er een bedrag van € 110.000 toegevoegd aan de voorziening daarnaast is er € 150.000 uitgekeerd ten laste van deze voorziening.

Pensioenen niet-gepensioneerde (oud-)bestuurders
Per 1-1-2022 is er een wijziging geweest in de uitvoering van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Op basis hiervan heeft Waterschap De Dommel besloten om het opgebouwde pensioen over te laten maken naar de lopende rekening. Dit om het risico voor Waterschap De Dommel te verlagen. Voor (oud-)bestuurders is een voorziening gevormd en is er € 70.000 aan pensioenpremie gestort.
Per 31-12-2025 bedroeg de voorziening pensioenen € 3.057.000.

3.2.4 Kengetallen

Onderstaande kengetallen geven meer zicht op vragen of het waterschap voldoende financiële ruimte heeft om taken goed uit te voeren en risico's af te dekken.

3.2.5 Weerstandsvermogen

Onder het begrip weerstandsvermogen wordt verstaan het vermogen om niet structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen om de taken van het waterschap ongestoord te kunnen voortzetten.

Verwachte reserves per 31-12-2027	€ 28,6 mln.
Gekwantificeerde restrisico's per 31-12-2027	€ 11,2 mln.

Het verwachtte weerstandsvermogen (kengetal = weerstandscapaciteit / gekwantificeerde restrisico's) eind 2027 bedraagt hiermee 2,55.

Het oordeel o.b.v. waardering Universiteit Twente / Nederlandse Academie voor Risicomanagement is hiermee uitstekend (> 2,0).

3.2.6 Netto schuldquote

De verhouding tussen de omvang van de netto schuld en de totale belastingopbrengsten. Voor eind 2027 wordt het volgende verwacht (x € 1.000):

$$\text{Netto-schuld} = \frac{€\ 576.341}{€\ 196.356} \times 100\% = 293{,}5\%$$

Netto-belastingopbrengsten

In het algemeen bestuur zijn afspraken gemaakt over het maximum van de netto schuldquote. Eind 2027 blijft Waterschap de Dommel binnen de afgesproken kaders.

3.2.7 Renterisiconorm

Variabelen renterisico (norm)		
Bedragen in € 1.000		**Begroting 2027**
Renteherzieningen	€	674
Aflossingen	€	28.139
Renterisico	**€**	**28.813**
Renterisiconorm (max 30% begrotingstotaal)	€	58.106
Ruimte onder renterisiconorm	€	29.293
Ruimte in procenten renterisiconorm		50%
Begrotingstotaal	€	193.686
Percentage		30%
Regeling		
Renterisiconorm	**€**	**58.106**

3.2.8 EMU-saldo

Deelnemers aan de EMU hebben in het Verdrag van Maastricht afgesproken dat het overheidstekort van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. In dit kader is afgesproken dat het verwachte EMU-saldo wordt opgenomen in de financiële cijfers. Voor 2027 hebben alle lagere overheden tezamen een voorlopige financiële ruimte van 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Voor de waterschappen is dit 0,06%. Met een resultaat voor 2027 van € 999.000 verwacht Waterschap De Dommel een overschrijding ten opzichte van de indicatieve referentiewaarde (tekort € 33,1 mln.). Aangezien dit een norm is voor alle overheidslichamen van Nederland samen, hoeft dit niet te betekenen dat alle waterschappen samen ook overschrijden. Vooral de investeringsvolumes van de waterschappen zijn bepalend voor het EMU-saldo. Onderstaand is het verwachtte EMU-saldo weergegeven:

	Opbouw EMU-saldo (Bedragen x € 1.000)	**Begroting 2027**
	1. EMU-exploitatiesaldo	999
	2. Invloed investeringen (obv staat vaste activa)	
- / -	bruto-investeringsuitgaven	-95.085
+	investeringssubsidies	16.286
+	verkoop (im-) materiële vaste activa	0
+	afschrijvingen	31.318
	3. Invloed voorzieningen (obv staat voorzieningen)	
+	toevoegingen aan voorzieningen	180
- / -	onttrekkingen aan voorzieningen	0
- / -	betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-150
+	evt. externe vermeerderingen van voorzieningen	0
	4. Invloed reserves (obv staat reserves)	
- / -	opnamen rechtstreeks uit eigen vermogen	0
+	evt. externe vermeerderingen van reserves	0
	5. Deelnemingen en aandelen	
- / -	boekwinst	0
+	boekverlies	0
	EMU-saldo Waterschap de Dommel	**-46.452**
	EMU-saldo verbonden partijen	
	EMU-saldo inclusief verbonden partijen	**-46.452**

Verschil (+ is positief en - is negatief)
(de indicatieve referentiewaarde voor 2027 is € 33,1 mln. tekort).

3.2.9 Wendbaarheid van de begroting

De wendbaarheid van de begroting wordt bepaald door de kapitaallasten (rentekosten en afschrijvingskosten) te delen door de totale kosten in de begroting. Kapitaallasten zijn namelijk het gevolg van met name investeringen uit het verleden en daarvoor aangegane langlopende leningen en kunnen nog meerdere jaren doorlopen zonder dat hier invloed op uitgeoefend kan worden.

Wendbaarheid van de begroting bedragen in € 1.000	Begroting 2027	Voorjaars- nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Kapitaallasten	€ 42.517	€ 44.997	€ 43.767	€ 35.723
Totaal lasten + onvoorzien	**€ 214.682**	**€ 215.402**	**€ 208.971**	**€ 187.293**
	20%	21%	21%	19%

3.2.10 Lastendruk

Uit de verzamelde gegevens door de Unie van Waterschappen blijkt het volgende landelijk gemiddelde van 21 waterschappen in vergelijking met Waterschap De Dommel.
Uitgangspunt: lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met WOZ-waarde van € 370.000.

	2026 Lastendruk in €	**2027 Lastendruk in €**
Gemiddelde 21 waterschappen	€ 511	
Waterschap De Dommel	€ 377	€ 407

*Het landelijke gemiddelde voor 2027 is op dit moment nog niet gepubliceerd door de Unie van Waterschappen.

3.3 Assetmanagement

Waterschap De Dommel beheert binnen de waterketen een omvangrijke portefeuille aan assets, waaronder persleidingen, gemalen en rioolwaterzuiveringsinstallaties. Om deze assets in te zetten voor het bereiken van de organisatiedoelstellingen wordt gewerkt volgens de principes van assetmanagement. Hiermee wordt gestuurd op een optimale balans tussen prestaties, risico's en kosten gedurende de gehele levensduur van de assets.

De meerjarenprogrammering voor onderhoud, vervanging en ontwikkeling van assets wordt integraal afgewogen op basis van het Strategisch Asset Management Plan. Hierdoor worden (vervangings)investeringen op het juiste moment uitgevoerd ten dienste van integrale doelrealisatie.

Uit de professionalisering van assetmanagement blijkt dat aanvullende personele capaciteit noodzakelijk is om het investeringsprogrammering uit te voeren en daarmee de beoogde doelen te realiseren. De hiervoor benodigde middelen zijn opgenomen in de begroting. In deze integrale programmering zijn ook de toekomstige opgaven, zoals hergebruik van effluent, verdere verduurzaming van de afvalwaterketen en ontwikkelingen rondom schoon en voldoende water, in samenhang af te wegen en uit te voeren.

3.4 Bedrijfsvoering

Waterschap De Dommel blijft, samen met andere organisaties en partners (bijvoorbeeld: waterschappen, provincies en gemeenten maar ook private organisaties, belangenvertegenwoordigers, etc.) continu werken aan een *resultaat- en doelgerichte* organisatie tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten (doelmatigheid en doeltreffendheid). Onder invloed van de economische en organisatorische ontwikkelingen krijgen *sturen en afleggen van verantwoording* een meer prominente plaats.
Bij het afleggen van verantwoording is het belangrijk om onderscheid te maken tussen doelen en prestaties waarvoor waterschap De Dommel wel of geen trekker is.
Het laten landen van het sturen en afleggen van verantwoording in de bestuurlijke en ambtelijke organisatie start met het open en transparant met elkaar in gesprek te gaan en het voeren van het goede gesprek. Vanaf het boekjaar 2026 werkt Waterschap De Dommel aan het aanpassen van de organisatie(structuur) om de sturing verder te verbeteren.
Vanaf het boekjaar 2025 geldt dat het dagelijks bestuur in de verantwoording expliciet aangeeft dat doelen en prestaties zijn behaald binnen de wettelijke en bestuurlijke kaders (*rechtmatigheid*).

Randvoorwaarde is dat het sturen en verantwoorden plaatsvindt met behoud van de *ruimte om proactief in te spelen* op kansen in de omgeving en om *samen met externe partners* de doelrealisatie verder te kunnen verbeteren. Hierbij wordt in samenwerking met het algemeen bestuur nadrukkelijk gekeken naar de positie, rollen en taken van het waterschap.

Om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening en de jaareindeverwachtingen te borgen worden naast de voortgangs- en marapgesprekken ook *verbijzonderde interne controle activiteiten* uitgevoerd ter toetsing van de processen en de uitgevoerde werkzaamheden in de processen. Bij het uitvoeren van de interne controles vindt nadrukkelijk afstemming plaats met de accountant om ook hier te komen tot, naast een oordeel over de rechtmatigheid van het handelen, adviezen om de doelmatigheid te bevorderen. De uitvoering van de verbijzonderde interne controle en de verdere ontwikkeling van de interne controle stelt het dagelijks bestuur in staat om de rechtmatigheidsverklaring als onderdeel van de jaarrekening 2025 af te geven. De verbijzonderde interne controle heeft weliswaar de focus op de rechtmatigheid maar besteed ook aandacht aan doelmatigheid en doeltreffendheid.

Belangrijk aandachtspunt bij de rechtmatigheidsverklaring is dat niet alleen de overschrijdingen de nodige aandacht verdienen, maar dat ook de onderschrijdingen extra aandacht verdienen.
Op het gebied van doelmatig- en doeltreffendheid worden, onder verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur, activiteiten uitgevoerd door de (onafhankelijke) eigen Rekenkamercommissie. Daarnaast geldt dat in het perspectief van verbeteren van de doelmatig- en doeltreffendheid wordt deelgenomen aan diverse benchmarks. Dit om te leren en te verbeteren van de kennis en ervaring van anderen. Vanuit de interne oriëntatie wordt continu gekeken naar de verbetermogelijkheden binnen en tussen de processen en in de samenwerking met externe partijen.

3.5 Verbonden partijen

Het algemeen bestuur wordt met een jaarlijkse rapportage verbonden partijen (najaar) en via het agendapunt “Verbonden partijen” in de verschillende commissies geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de verbonden partijen en de overige vormen van samenwerking die een bijdrage leveren aan het behalen van de waterschapsdoelen. Deze paragraaf beperkt zich tot de verbonden partijen die een belangrijke (financiële) relatie hebben met onze bedrijfsvoering.

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (hierna “SNB”)
De deelname van Waterschap De Dommel bij de oprichting van de SNB was gericht op het realiseren van het op duurzame wijze verwerken van slib waarbij de visie op de toekomst van slibverwerking en de positie van SNB centraal staan.
SNB besteedt veel aandacht aan het, in nauwe samenwerking met de aandeelhoudende waterschappen, verduurzamen van de slibverwerking en het sluiten van de slibketen.
In dit perspectief zullen in 2025 voorstellen worden voorgelegd om, in samenwerking met een derde partij, te komen tot investeringen in een nieuwe installatie voor fosfaat-terugwinning.
SNB tracht, naast het sluiten van de keten en de borging van de continuïteit van de slibverwerking, een koppeling te maken tussen duurzaamheid en verdere kostenbesparing door te bezien of de restproducten van de slibverwerking niet kunnen worden hergebruikt c.q. kunnen functioneren als grond- of hulpstof voor andere processen in plaats van als afvalproduct te worden aangemerkt.
Binnen de wet- en regelgeving is er politiek (landelijk en Europees) aandacht voor het opheffen van het predicaat “afvalstoffen” op de teruggewonnen grond- en hulpstoffen uit het zuiveringsslib.

Nederlandse Waterschapsbank (hierna NWB)
Waterschap De Dommel is één van de waterschappen die aandelen heeft in de NWB. Deze aandelen zijn en blijven vooralsnog in eigen handen. Ten aanzien van het bezit van deze aandelen zijn geen wijzigingen in de visie te verwachten en er zijn ook geen beleidsvoornemens om de verhouding te wijzigingen. De NWB is een belangrijke partner voor het waterschap als verstrekker van financieringen van de investeringen.

Waterschapshuis
Het Waterschapshuis heeft als doel om door en voor de verschillende waterschappen, door vergaande samenwerkingsovereenkomsten, te komen tot de ontwikkeling van ICT-toepassingen (implementatie Digitale Stelsel Omgevingswet) en Cybersecurity & privacy.
De ontwikkelingen op het gebied van ICT en Cybersecurity gaan dermate snel en zijn dermate complex dat de rol en positie van het Waterschapshuis ook de komende jaren de nodige ontwikkelingen zal doormaken.

Aquon
Voor het uitvoeren van de laboratoriumwerkzaamheden is het samenwerkingsverband in de vorm van een gemeenschappelijke regeling (Aquon) met acht andere waterschappen opgericht. In januari 2027 komt daar nog een waterschap bij en de ambitie ligt er ook om in januari 2029 nog een waterschap toe te laten treden tot de gemeenschappelijke regeling.
Het doel van dit samenwerkingsverband is het borgen van de kwaliteit en continuïteit van de laboratoriumwerkzaamheden tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
In de afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet om Aquon meer op de kaart te kunnen zetten (Aquon 3.0) Deze (door)ontwikkeling van Aquon naar een toekomstbestendig waterschapslaboratorium met aandacht voor innovaties heeft geresulteerd in de nieuwbouw waarbij centralisatie van activiteiten (efficiencyvoordelen) mogelijk is.

AquaMinerals
AquaMinerals stelt zich tot doel het actief verlenen van diensten aan participanten om, voor huidige en in de toekomst te verwachten grondstoffen uit de watercyclus, economische waarde en duurzaamheidswaarde te creëren.
Afgelopen jaren zijn naast de drinkwaterbedrijven meerdere waterschappen aandeelhouder geworden. Voor De Dommel verzorgt AquaMinerals de vermarkting en afzet van CO2 die afgevangen wordt op de RWZI Tilburg. Ook werkt AquaMinerals aan de marktontwikkeling voor Calyeda (natuurlijk polymeer uit afvalwater) vanuit het PHA2Use project.

BSOB
Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) voert de belastingtaak uit voor de deelnemende gemeenten en waterschappen. BSOB zorgt ervoor dat iedereen die belasting moet betalen (belastingplichtigen) een aanslagbiljet krijgt en betaalt.
Vanaf 1 januari 2026 heeft De Dommel de belastingtaak overgedragen aan de BSOB. De overgang is inmiddels grotendeels afgerond.

Muskusrattenbestrijding
Het doel van de muskusbestrijding is het bestrijden van de muskus- en beverratten en het voorkomen van schade door deze soorten aan waterstaatswerken. De uitvoering van de muskusrattenbestrijding binnen de gehele provincie Noord-Brabant geschiedt door Waterschap Brabantse Delta.

3.6 Risico's en onzekerheden

De Begroting 2027 is uitgewerkt binnen de kaders van de Voorjaarsnota en voldoet aan de gestelde de financiële kaders. Tevens is er ruimte voor extra impulsen in de exploitatie.

Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met de best mogelijke inschatting voor diverse activiteiten. De ervaring leert dat door interne en externe ontwikkelingen deze inschattingen anders uit kunnen vallen. Om deze onzekerheden te beheersen is om die reden in het verleden de 4% netto-lasten correctie in de exploitatie doorgevoerd. Desondanks blijven er onzekerheden over waarbij we uitgaan van bandbreedtes die zijn toegelicht bij de exploitatie en investeringen ten opzichte van de in de begroting verwachte uitgaven.

Risico-paragraaf
In de begroting zijn keuzes gemaakt vanuit interne inschattingen waarbij mogelijke risico's vanuit externe ontwikkelingen en afhankelijkheden van derden van invloed kunnen zijn op de verwachte uitkomsten. Deze posten worden onderstaand nader toegelicht:

- *Onzekerheden*
    - Bij investeringsvolume kunnen deze voortkomen uit gewijzigde wet- en regelgeving, onzekerheid over de koerst van de Rijksoverheid, beschikbaarheid van grond en mogelijke procedures.
    - Gewijzigde politieke ambities na de verkiezingen van zowel waterschap als provincie waardoor andere prioriteiten en keuzes impact kunnen hebben op de ingezette koers waardoor bv ook financiële risico's vanuit provincie bijdragen kunnen spelen.

- Afhankelijkheden van derden
    - Bij de stimuleringsmaatregelen blijkt dat het tempo waarin de omgeving hierin mee kan en wil schakelen, afhankelijk is van de inschatting die intern is gemaakt over wanneer welke kosten vallen. Hierdoor ontstonden grote verschillen in begroting en realisatie. Met het aangeven van concrete bandbreedtes en de bijstelling van de budgetten naar perioden is getracht de onzekerheid met betrekking tot de realisatie te verminderen.
    - Vanuit de Europese commissie is nog geen standpunt ingenomen over mogelijke staatsteun op het moment dat het waterschap op gronden een kwalitatieve verplichting vestigt waardoor de mogelijkheid bestaat om deze gronden te gebruiken om water uit aanliggende beken/lopen te laten overstromen.

- Arbeidsmarktontwikkelingen
    - Het is steeds lastiger om aan goed personeel te komen. In relatie tot de komende pensioneringsgolf binnen het waterschap de komende 10 jaar vraagt dat iets van de organisatie.
    - Daarnaast is onze organisatie kwetsbaar gezien de verhouding eigen personeel en inhuur en de benodigde kennis en kunde om toekomstgericht duurzaam inzetbaar te zijn. Vanuit de organisatie wordt gewerkt aan een strategische personeelsplanning waardoor meer inzicht wordt verkregen ter ondersteuning van de te ondernemen acties.

- Digitale ontwikkelingen
  De opkomst van AI en de toepassing daarvan binnen de bedrijfsvoering is zowel een kans als en onzekerheid. Vanuit effectiviteit en efficiëncy is de inzet van AI bij bepaalde activiteiten (met name administratieve processen) een mooie kans waardoor tevens fte beschikbaar komen voor verdere ontwikkeling / activiteiten. Tegelijkertijd is het ook een risico vanuit kennisborging, gebrek aan aansluiting op de behoefte van de omgeving waardoor een grotere ongelijkheid wordt gecreëerd. In het implementatieplan wordt aandacht geschonken aan een gezonde balans in kans en risico.

- Belastingopbrengsten en kwijtschelding
  Door de overgang van de belastingactiviteiten vanuit Waterschap De Dommel naar de BSOB zijn werkzaamheden en gegevens gewijzigd. Op dit moment is nog geen éénduidig beeld ontstaan van de impact van deze wijzingen. In de beleidsbegroting 2027 is om die reden uitgegaan van de opgaven vanuit de BSOB voor onder andere de te verwachten belastingopbrengsten, omvang kwijtschelding en onderliggende vervuilingseenheden. In het najaar 2026 vindt een extern onderzoek plaats naar de gegevens bij de BSOB om meer inzicht te krijgen in aard en omvang van de verschillen en de mogelijke financiële impact. Vooralsnog is er geen reden om aan te nemen dat de mogelijk andere gegevens ook leiden tot een correctie uit het verleden van door het waterschap opgelegde aanslagen, tegelijkertijd is dit wel een mogelijk risico dat zowel positief als negatief kan uitpakken.

Kansen
In deze begroting zijn ook kansen opgenomen. Door gerichte keuzes te maken in hoe met bestaande risico's en onzekerheden wordt omgegaan en welke bandbreedte voor het te lopen risico en onzekerheid wordt bepaald, is er ruimte voor extra impulsen voor specifieke activiteiten, afbouw van beleidsmatige keuzes en kaders. De taskforce heeft hier al een mooie impuls aan gegeven.

Exploitatie-onzekerheid
In de begroting is rekening gehouden met de best mogelijke inschatting voor diverse activiteiten en de bijbehorende kosten. De ervaring leert dat door interne en externe ontwikkelingen deze inschattingen van de kosten anders uit kunnen vallen. In de beleidsbegroting 2027 hebben we de volgende onzekerheden onderkend:

- Waterschapsbelastingen en kwijtschelding. Dit is een onzekerheid omdat de door de BSOB aangeleverde gegevens afwijken van de eerder gemaakte interne inschattingen. Momenteel worden deze verschillen uitgezocht en zijn de uitkomsten onzeker. De impact wordt ingeschat op een afwijking +/- 1% van de begroting (€ 1,9 mln.)

- P-budget. In de begroting van het p-budget worden onder andere de kosten voor inhuur en personele voorzieningen (o.a. ziekte) opgenomen. Hierbij is uitgegaan van een consistente lijn bij het bepalen van de omvang van de kosten. Afhankelijk van de termijn van het openstaan van vacatures en het verloop van het ziekteverzuim, worden de voorziene kosten wel of niet volledig benut. De verwachte impact bedraagt +/- 2% van de begroting (€ 1,3 mln. van het p-budget.)
- Stimuleringsmaatregelen, o.a. klimaatadaptatie, landelijk gebied. Bij de stimuleringsmaatregelen is er sprake van een timing verschil tussen de formele toekenning (afgeven beschikking) en de daadwerkelijke uitgaven door de derde partij. Dit verschil in timing heeft naar verwachting een impact van minder kosten € 1 mln.
- Niet voldoen aan het activeringsbeleid van bijdragen derden/baggeren. Bijdragen van derden mogen volgens het activeringsbeleid geactiveerd worden en erover afgeschreven als de derde partij die de bijdrage ontvangt, de bijdrage ook activeert en afschrijft. In de begroting zijn bijdragen opgenomen waarvan op dit moment niet duidelijk/inzichtelijk is of de derde partij activering en afschrijving als beleid heeft. Op het moment dat de derde partij de bijdrage in de exploitatierekening opneemt, leidt dit ook bij WDD tot kosten. De impact bedraagt meer kosten € 1,5 mln.
- Pilot herwaardering beekdalgronden. Voor de pilot herwaardering beekdalgronden worden diverse gesprekken gevoerd die nog niet geformaliseerd zijn en om die reden nog niet tot kosten leiden. De onzekerheid in de timing van de formele afspraken heeft een mogelijke impact op de kosten van € 2,5 mln. minder kosten, € 2 mln. meer kosten.
- Digitale weerbaarheid. Voor maatregelen rond digitale autonomie en soevereiniteit wordt voor 2027 een bandbreedte afhankelijk van auditbevindingen, de risico-inventarisatie en de uitkomsten van het Parapluplan. De mogelijke impact bedraagt € 0,4 mln. meer kosten.
- Digitale transformatie (AI). Voor de ontwikkeling, het beheer, de governance en de adoptie van AI zijn capaciteit en middelen nodig. In de begroting 2027 is een eenmalige financiële ruimte opgenomen, met een bandbreedte van maximaal € 500.000
- Post onvoorzien. De post voorzien is in de begroting opgenomen voor onvoorziene omstandigheden die zich kunnen voordoen. Als deze omstandigheden zich niet voordoen, is de impact € 1 mln. minder kosten.

In onderstaande tabel is de impact van de onzekerheden op het verwachte resultaat van de begroting 2027 ad € 999.000 inzichtelijk gemaakt. Afhankelijk van het optreden van de onzekerheden kan het resultaat 2027 uitkomen tussen € 4,8 mln. en € 3,2 mln. negatief resultaat.

Resultaat Begroting 2027		**€ 999.000**		
Bandbreedte		Minder		Meer
Waterschapsbelasting/kwijtschelding	€	-1.963.560	€	1.963.560
P-budget	€	1.306.658	€	-1.306.658
Stimuleringsmaatregelen	€	1.000.000	€	-1.000.000
Niet voldoen aan activeringsbeleid			€	-1.500.000
Herwaardering gronden	€	2.500.000	€	-2.000.000
Digitale weerbaarheid			€	-400.000
Digitale transformatie AI			€	-500.000
Onvoorzien	€	972.000		
Mogelijke resultaat	**€**	**4.814.098**	**€**	**-3.744.098**

Investerings-onzekerheid
Ten aanzien van de investeringsopgave is er sprake van een onzekerheid in de timing van de diverse activiteiten en de inschattingen van de totale projectkosten. Voor de omvang van de investeringen geldt dat de projectramingen worden opgesteld op basis van een SKK-methode. In deze SKK-methodiek wordt standaard gerekend met een onzekerheidsmarge van 10%. Vanaf de uitvoeringsfase is op basis van het afgesloten contract met de aannemer een nauwkeurigere kostenopgave bekend. Deze wordt getoetst aan de hand van de SKK-methode.

Voor de onzekerheid met betrekking tot de uitvoeringstermijnen van de projecten is op project- en programmaniveau een inschatting gemaakt van de mogelijke risico's op basis van een risicodossier. Op basis van de risico's worden beheersmaatregelen getroffen en zijn ramingen en planningen bijgesteld. Daarnaast treden, vanwege geopolitieke ontwikkelingen, procedures en veranderende wetgeving, altijd onvoorziene risico's op in een jaarschijf die op projectniveau niet op voorhand konden worden voorzien. Dit resulteert in enkele bandbreedtes die een realistischer beeld scheppen van de daadwerkelijke investeringen in een jaarschijf.

Bandbreedte Investeringsopgave

	Minder	Meer
Investeringsopgave begroot 2027		
Watersysteem	**€ 20.029.500**	
Realiseren watersysteem	€ -1.000.000	€ 1.000.000
Bandbreedte	*€ 19.029.500*	*€ 21.029.500*
Waterketen	**€ 51.466.500**	
Grote investeringsopgaven	€ -1.000.000	€ 10.000.000
Bandbreedte	*€ 50.466.500*	*€ 61.466.500*
Bestuur en Bedrijfsvoering	**€ 7.303.000**	
Duurzaamheidsprojecten	€ -2.000.000	
Bandbreedte	*€ 5.303.000*	*€ 7.303.000*
Totaal De Dommel	**€ 78.799.000**	
Totaal onzekerheden	€ -4.000.000	€ 11.000.000
Bandbreedte	*€ 74.799.000*	*€ 89.799.000*

4 Financiële begroting 2027

4.1 Gehanteerde uitgangspunten en normen

De gehanteerde uitgangspunten en normen voor de uitwerking van de beleidsbegroting 2027 zijn in lijn met de uitgangspunten van de VJN 2027-2033.

Financiële kaders	**Voorjaarsnota 2027-2033**	**Beleidsbegroting 2027**
Taakreserves (zuiveringsbeheer en watersysteembeheer) Taakreserve watersysteembeheer Taakreserve zuiveringsbeheer	> grens weerstandsvermogen > € 5,1 mln. > € 6,1 mln.	> grens weerstandsvermogen > € 5,1 mln. > € 6,1 mln.
Kostentoedelingsverordening Waterschap De Dommel	Kostentoedelingsverordening Waterschap De Dommel 2026 Ingangsdatum belastingjaar 2026 met een maximale geldigheidsduur van 5 jaar.	Kostentoedelingsverordening Waterschap De Dommel 2026 Ingangsdatum belastingjaar 2026 met een maximale geldigheidsduur van 5 jaar.
Gemiddelde stijging van de totale belastingopbrengsten 2023-2027	Maximaal 8% + inflatie Dit kader geldt voor de bestuursperiode tot en met 2027.	Maximaal 8% + inflatie Dit kader geldt voor de bestuursperiode tot en met 2027.
Sturen op schuldenquote	Minder dan 350%.Taakstellend voor de huidige bestuursperiode.	Minder dan 350%. Taakstellend voor de huidige bestuursperiode.
Financiële uitgangspunten	**Voorjaarsnota 2027-2033**	**Beleidsbegroting 2027**
Interne verrekenrente[1]	2027 en verder 2,5%	2,5%
Inflatiepercentage	2027 en 2028 2,7%, 2029 en 2030 2,5% en 2031 en 2032 2%	2027 en 2028 2,7%, 2029 en 2030 2,5% en 2031 en 2032 2%
Personeelskosten	2027 en verder: 3,0% cao-stijging naast 1,0% voor reguliere periodieken per jaar	2027 en verder: 3,0% cao-stijging naast 1,0% voor reguliere periodieken per jaar
Tarief voor activeren uren	Volgens Handleiding Overheidstarieven 2026. Alle jaren 2027-2032 uitgaan van € 85 *)	Volgens Handleiding Overheidstarieven 2026. Alle jaren 2027-2032 uitgaan van € 85 *)
Correctie netto lasten	4%	4%

[1] *De interne verrekenrente is het rentepercentage dat we gebruiken om rente toe te rekenen aan investeringen en reserves. Deze is gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage dat we betalen op alle uitstaande leningen.*

4.2 Overzicht van baten en lasten

Exploitatie Totaal (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		Begroting 2027	Voorjaars-nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Lasten	Rentelasten	11.199	12.354	11.917	10.674
	Afschrijvingen	31.318	32.643	31.849	25.048
	Personeelslasten	72.505	72.764	66.095	61.972
	Goederen en diensten	98.508	96.467	98.095	88.968
	Toevoeging aan voorziening	180	180	180	631
Totaal	**Lasten**	**213.710**	**214.409**	**208.137**	**187.293**
Baten	Baten ivm salarissen/soc.lst	1.248	1.330	1.085	1.810
	Opbrengsten van derden	10.962	10.523	9.740	10.809
	Bijdragen	1.945	1.834	2.030	2.606
	Geactiveerde lasten	5.870	5.870	5.870	5.877
	Rentebaten	0	1	0	1
	Onttrekking aan voorziening	0	0	0	7
Totaal	**Baten**	**20.025**	**19.558**	**18.725**	**21.109**
Totaal	**Nettolasten**	**-193.686**	**-194.850**	**-189.412**	**-166.184**
	Waterschapsbelastingen	199.387	202.086	182.545	165.320
	Kwijtschelding / oninbaar	-3.031	-2.952	-2.537	-1.155
	Totaal Baten Belastingheffing (netto)	**196.356**	**199.134**	**180.007**	**164.165**
	Dividend	800	765	765	765
	Saldo van de financieringsfunctie	-1.500	-2.987	308	2.003
Totaal	**Dekingsmiddelen**	**195.656**	**196.912**	**181.080**	**166.933**
	Onvoorzien	-972	-993	-834	0
Totaal		**999**	**1.067**	**-9.166**	**749**

4.2.1 Toelichting

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de Begroting 2026:

Baten

- Hogere bijdrage vanuit belastingopbrengsten als gevolg van wijzigingen in eenheden en de tariefstijging met € 16,3 mln.
- Hogere baten overige waterschappen als gevolg van hogere tarieven met € 1,2 mln.

Lasten

- Verhoging van de post goederen en diensten met € 0,5 mln.
- Verhoging van de personele lasten met € 6,5 mln.
- Verlaging van de kapitaallasten (rente en afschrijvingen) met € 1,3 mln. als gevolg van de neerwaartse bijstelling van de investeringsportefeuille.
- Bijstelling van het saldo van de financieringsfunctie. Dit saldo betreft het verschil tussen de intern berekende bouwrente op onderhanden projecten en de betaalde rente van aangetrokken leningen. De bijstelling wordt verklaard door de neerwaartse bijstelling van de totale investeringsomvang waardoor ook minder langlopende leningen aangetrokken hoeven te worden dan eerder verwacht.

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de rekening 2025

Baten

- Hogere bijdrage vanuit belastingopbrengsten als gevolg van wijzigingen in eenheden en de tariefstijging, € 32,2 mln.
- Lagere baten detacheringen /doorbelasting en bijdragen personeel, € 1,3 mln.

Lasten

- Hogere kapitaallasten als gevolg van activeringen en afwaardering gronden, € 6,8 mln.
- Hogere personele lasten door onder andere cao-wijzigingen en wijzigingen in sociale lasten, € 10,6 mln.
- Hogere lasten goederen en diensten door de indexatie, hogere HWBP-bijdragen en stimuleringsbijdragen, € 9,6 mln.
- Het saldo van de financieringsfunctie door verschillen in de interne rekenrente en de externe rente op de kapitaalmarkt, € 3,5 mln.

4.2.2 Resultaat per beleidsveld

Overzicht Baten en Lasten (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2027	Voorjaars-nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Watersysteem				
Lasten	48.961	49.988	50.693	37.330
Baten	1.479	1.484	1.106	1.796
Totaal Nettolasten	**-47.481**	**-48.504**	**-49.587**	**-35.534**
Waterketen				
Lasten	62.512	61.275	60.955	60.992
Baten	3.754	3.542	3.505	3.874
Totaal Nettolasten	**-58.758**	**-57.733**	**-57.450**	**-57.118**
Bestuur en Bedrijfsvoering				
Lasten	103.209	104.138	97.324	88.970
Baten	14.792	14.531	14.115	15.438
Totaal Nettolasten	**-88.417**	**-89.608**	**-83.209**	**-73.532**
Totaal Nettolasten	**-194.657**	**-195.844**	**-190.246**	**-166.184**
Totaal Dekkingsmiddelen	**195.656**	**196.912**	**181.080**	**166.933**
Vennootschapsbelasting				
Totaal Lasten en Baten	**999**	**1.067**	**-9.166**	**749**

4.2.3 Overzicht dekkingsmiddelen

Overzicht dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2027	Voorjaars-nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Waterschapsbelastingen				
Watersysteemheffing	85.247	90.151	80.534	69.702
Verontreinigingsheffing	1.130	0	487	309
Zuiveringsheffing	113.009	111.934	101.524	95.308
Totaal Baten Belastingheffing (bruto)	**199.387**	**202.086**	**182.545**	**165.320**
Kwijtschelding / oninbaar	-3.031	-2.952	-2.537	-1.155
Totaal Baten Belastingheffing (netto)	**196.356**	**199.134**	**180.007**	**164.165**
Dividend	800	765	765	765
Saldo van de financieringsfunctie	-1.500	-2.987	308	2.003
Totaal Dekingsmiddelen	**195.656**	**196.912**	**181.080**	**166.933**

4.2.4 Overzicht incidentele baten en lasten

In Beleidsbegroting 2027 zijn enkele incidentele baten en lasten opgenomen:

- Niet voldoen aan activeringsbeleid bijdragen derden, € 2,2 mln.
- Afkoopsom rioolgemaal Duizel, € 1,2 mln.

4.2.5 Onvoorzien

Onvoorzien (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2027	Voorjaars-nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Totaal	**-972**	**-993**	**-834**	**0**

In de begroting wordt 0,5% van de netto lasten verminderd met dividend en saldo van de financieringsfunctie als onvoorzien opgenomen. Dit voor het opvangen van mogelijk niet voorziene omstandigheden in het boekjaar.

Wanneer een niet voorziene omstandigheid zich voordoet, is de werkwijze dat de Secretaris Directeur deze beoordeelt. Indien dit als onvoorzien wordt beschouwd, is de Secretaris Directeur bevoegd om het begrotingsbedrag over te hevelen uit onvoorzien naar het desbetreffende proces. Op deze post wordt dus nooit een realisatie geboekt.

4.3 Investeringen

Investeringen De Dommel Totaal (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		JEV 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Beleidsbegroting 2027	Uitgaven	93.045	95.085	126.975	119.078	141.309	244.598	853.093	1.673.184
	Inkomsten	-25.422	-16.286	-22.862	-14.968	-17.784	-42.350	-71.893	-211.564
	Netto	**67.623**	**78.799**	**104.114**	**104.111**	**123.525**	**202.248**	**781.200**	**1.461.621**
Voorjaarsnota 2027	Uitgaven	96.420	105.740	117.094	98.786	103.794	166.846	654.258	1.342.937
	Inkomsten	-23.719	-19.919	-22.402	-13.386	-13.194	-30.449	-63.490	-186.559
	Netto	**72.700**	**85.820**	**94.692**	**85.400**	**90.600**	**136.397**	**590.768**	**1.156.378**
Beleidsbegroting 2026	Uitgaven	119.002	116.974	117.655	122.588	143.388	561.991	0	1.181.599
	Inkomsten	-19.037	-23.911	-18.628	-17.731	-28.578	-67.163	0	-175.047
	Netto	**99.966**	**93.063**	**99.027**	**104.857**	**114.810**	**494.828**	**0**	**1.006.551**

4.3.1 Investeringen per beleidsveld

Investeringen (bedragen x € 1.000)

Beleidsveld	JEV 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Watersysteem								
Watersysteem overig	7.937	12.822	12.067	4.015	11.700	11.461	7.135	67.136
Watersysteem Hoogwaterbescherming	403	1.821	4.268	9.505	12.938	47.238	160.990	237.162
Watersysteem Inrichtingsdoelen	2.764	5.387	18.859	15.672	9.756	28.597	59.795	140.829
Toaal Watersysteem	**11.103**	**20.030**	**35.194**	**29.192**	**34.394**	**87.295**	**227.920**	**445.127**
Waterketen								
Zuiveringsinstallaties ed	50.183	40.144	29.960	47.470	58.384	76.696	409.541	712.378
Transportsystemen	2.437	11.322	35.466	24.240	27.597	38.257	143.739	283.058
Totaal Waterketen	**52.620**	**51.467**	**65.426**	**71.710**	**85.981**	**114.953**	**553.280**	**995.437**
Bestuur en Bedrijfsvoering								
Bestuur en Bedrijfsvoering	1.240	3.634	370					5.245
Bestuur en bedrijfsvoering Energie en Klimaat	2.660	3.669	3.123	3.209	3.151			15.812
Bestuur en Bedrijfsvoering ICT								-
Totaal Bestuur en bedrijfsvoering	**3.900**	**7.303**	**3.493**	**3.209**	**3.151**	**-**	**-**	**21.057**
Totaal	**67.623**	**78.799**	**104.114**	**104.111**	**123.525**	**202.248**	**781.200**	**1.461.620**

Toelichting verschil Beleidsbegroting 2027 t.o.v. Voorjaarsnota 2027-2032

Watersysteem

Investeringen Watersysteem (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		JEV 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Beleidsbegroting 2027	Uitgaven	32.575	34.076	56.643	43.847	49.178	117.385	293.491	627.194
	Inkomsten	-21.472	-14.046	-21.449	-14.655	-14.784	-30.090	-65.571	-182.066
	Netto	**11.103**	**20.030**	**35.194**	**29.192**	**34.394**	**87.295**	**227.920**	**445.127**
Voorjaarsnota 2027	Uitgaven	36.036	42.792	59.638	42.693	48.801	117.125	290.468	637.553
	Inkomsten	-19.463	-17.284	-21.614	-12.564	-12.944	-30.199	-63.490	-177.558
	Netto	**16.573**	**25.507**	**38.024**	**30.129**	**35.857**	**86.926**	**226.978**	**459.995**
Beleidsbegroting 2026	Uitgaven	48.526	47.204	48.564	53.312	82.334	202.397	0	482.337
	Inkomsten	-16.734	-20.454	-17.590	-17.481	-28.578	-67.163	0	-168.000
	Netto	**31.792**	**26.750**	**30.974**	**35.831**	**53.756**	**135.234**	**0**	**314.337**

Het totale investeringsvolume watersysteem is netto circa € 5,5 mln. lager dan in de beleidsbegroting 2027 ten opzichte van de voorjaarsnota 2027-2032 jaarschijf 2027.

Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Niet voldoen aan het activeringsbeleid van Bijdragen aan derden doelrealisatie watersysteem, € 2,3 mln.
- Bij diverse deelprojecten van het programma Hoogwaterbescherming zijn investeringsvolumes doorgeschoven naar 2028 en volgende jaren, € 2,4 mln.
- Programma Realiseren inrichtingsdoelen watersysteem als gevolg van bijstellingen netto bij€ 1,1 mln.

Waterketen

Investeringen Waterketen (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		JEV 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Beleidsbegroting 2027	Uitgaven	56.570	53.706	66.839	72.023	88.981	127.213	559.602	1.024.934
	Inkomsten	-3.950	-2.240	-1.413	-313	-3.000	-12.260	-6.322	-29.497
	Netto	**52.620**	**51.467**	**65.426**	**71.710**	**85.981**	**114.953**	**553.280**	**995.437**
Voorjaarsnota 2027	Uitgaven	54.965	57.631	53.934	52.855	51.814	49.721	363.790	684.710
	Inkomsten	-4.256	-2.635	-788	-822	-250	-250	0	-9.001
	Netto	**50.708**	**54.996**	**53.146**	**52.033**	**51.564**	**49.471**	**363.790**	**675.709**
Beleidsbegroting 2026	Uitgaven	64.269	67.625	65.945	61.615	61.054	359.594	0	680.104
	Inkomsten	-2.302	-3.457	-1.038	-250	0	0	0	-7.047
	Netto	**61.967**	**64.168**	**64.907**	**61.365**	**61.054**	**359.594**	**0**	**673.057**

Het totale investeringsvolume waterketen is circa € 3,5 mln. lager dan in de beleidsbegroting 2027 ten opzichte van de voorjaarsnota 2027-2032 jaarschijf 2027. Assetmanagement heeft bijgedragen aan een verdere aanscherping van de programmeringen en ramingen.

Bestuur en Bedrijfsvoering

Investeringen Bestuur en Bedrijfsvoering (bedragen x € 1.000)

Omschrijving		JEV 2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032 ev	Totaal 2027-2032 ev
Beleidsbegroting 2027	Uitgaven	3.900	7.303	3.493	3.209	3.151	0	0	21.057
	Inkomsten	0	0	0	0	0	0	0	0
	Netto	**3.900**	**7.303**	**3.493**	**3.209**	**3.151**	**0**	**0**	**21.056**
Voorjaarsnota 2027	Uitgaven	5.419	5.317	3.522	3.238	3.179	0	0	20.675
	Inkomsten	0	0	0	0	0	0	0	0
	Netto	**5.419**	**5.317**	**3.522**	**3.238**	**3.179**	**0**	**0**	**20.675**
Beleidsbegroting 2026	Uitgaven	6.207	2.145	3.146	7.660	0	0	0	19.158
	Inkomsten	0	0	0	0	0	0	0	0
	Netto	**6.207**	**2.145**	**3.146**	**7.660**	**0**	**0**	**0**	**19.158**

Het totale investeringsvolume bestuur en bedrijfsvoering is netto circa € 2,0 mln. hoger in de beleidsbegroting 2027 ten opzichte van de voorjaarsnota 2027-2032 jaarschijf 2027 door een verhoging van het project Huisvesting 3.0, onder andere door bijstellingen in het programma van eisen.

4.4 Geprognosticeerde balans

Activa			Passiva		
Bedragen x € 1.000	Beginbalans 01-01-2027	Eindbalans 31-12-2027		Beginbalans 01-01-2027	Eindbalans 31-12-2027
Vaste activa			**Vaste passiva**		
			Eigen Vermogen		
Immateriële vaste activa	21.058	18.722	Algemene reserve	19.238	15.010
Materiële vaste activa	534.652	582.469	Bestemmingsreserve tariefsegalisatie	0	0
Financiële vaste activa	3.925	3.783	Overige bestemmingsreserves	9.624	9.624
			Gerealiseerd resultaat	-4.228	999
			Totaal eigen vermogen	**24.634**	**25.633**
			Vreemd vermogen		
			Voorzieningen	2.723	2.903
			Vaste schulden	526.919	563.825
Totaal vaste activa	**559.635**	**604.974**	**Totaal vreemd vermogen**	**529.642**	**566.728**
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Kortlopende vorderingen	5.898	7.302	Netto vlottende schulden < 1 jaar	18.942	23.301
Liquide middelen	6	6	Overlopende passiva	7.919	13.778
Overlopende activa	15.598	17.158			
Totaal vlottende activa	**21.502**	**24.466**	**Totaal vlottende passiva**	**26.861**	**37.079**
Totaal activa	**581.137**	**629.440**	**Totaal passiva**	**581.137**	**629.440**

4.4.1 Overzicht structurele toevoegingen / onttrekkingen aan reserves

Met uitzondering van de onderstaande zijn er geen structurele toevoegingen cq onttrekkingen aan de reserves.

Bestemmingsreserve GTD:
Onder deze bestemmingsreserve is verantwoord de financiële verrekening van de desintegratiekostenvergoeding als gevolg van de ontvlechting van de GTD per 31 december 1996 voor een totaalbedrag van € 1.335.000. Deze afkoopsom, ontvangen van de diverse waterschappen, is vastgesteld na extern onderzoek.
Tot en met het jaar 2033 wordt 7% rente bijgeschreven. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij ten gunste van de exploitatie.

Rente toevoeging
Over de stand van de Taakreserves per 1-1 van het jaar na toevoeging van het resultaat over voorgaand jaar, wordt rente toegerekend aan deze taakreserves. De hoogte van deze rente is gelijk aan de rekenrente. In de komende jaren zal het rentebedrag lager worden, doordat de reserves af gaan nemen.

4.4.2 Heffing vennootschapsbelasting

Heffing vennootschapsbelasting (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2027	Voorjaars-nota 2027	Begroting 2026 na wijziging	Rekening 2025
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**

Bijlage 1: Raming van baten en lasten naar kosten- en opbrengstsoorten

Onderstaand de raming van baten en lasten naar kosten- en opbrengstensoorten.

KOSTEN **Kosten (x € 1.000)**	**Begroting 2027**	**Begroting 2026 na wijz.**	**Rekening 2025**
Overige personeelslasten	2.966	2.760	2.200
Personeel van derden	2.223	1.212	1.554
Uitkering voormalig personeel en bestuurders	225	120	223
Goederen en diensten van derden	*80.339*	*79.841*	*75.791*
Gebruiks- en verbruiksgoederen	17.627	15.555	14.119
Energie	10.769	10.886	12.037
Huren en rechten	1.601	1.537	1.020
Pachten en erfpachten	4	3	10
Verzekeringen	487	526	468
Belastingen	76	94	76
Onderhoud door derden	19.817	17.359	13.816
Overige diensten door derden	29.959	33.881	34.245
Bijdragen aan derden	*18.170*	*18.254*	*13.176*
Bijdragen aan bedrijven	200	219	598
Bijdragen aan het Rijk	9.500	9.100	9.058
Bijdragen aan openbare lichamen	6.921	8.341	3.320
Bijdragen betaalde afkoopsommen	1.203		
Bijdragen aan overigen	345	595	201
Toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien	*1.152*	*1.014*	*631*
Toevoegingen aan voorzieningen	180	180	631
Onvoorzien	972	834	0
TOTAAL KOSTEN	**230.282**	**220.371**	**198.854**

OPBRENGSTEN (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2026 na wijz.	Rekening 2025
Financiële baten	*12.527*	*9.939*	*11.470*
Externe rentebaten	0		31
Interne rentebaten	11.727	9.174	10.674
Dividenden en bonusuitkeringen	800	765	765
Personeelsbaten	*1.248*	*1.085*	*1.810*
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	330	260	327
Uitlening van personeel	918	825	1.483
Goederen en diensten aan derden	*10.962*	*9.740*	*10.740*
Verkoop van gronden	950	717	932
Verkoop van overige goederen	3.306	3.067	3.483
Opbrenst uit grond en water	455	345	407
Huuropbrengst uit overige eigendommen	99	217	230
Diensten voor derden	6.153	5.394	5.688
Bijdragen van derden	*1.945*	*2.030*	*2.606*
Bijdragen van de Europese Unie	105	38	108
Bijdragen van het Rijk	466	401	875
Bijdragen van Provincies	1.331	1.538	1.544
Bijdragen van overige openbare lichamen	43	53	62
Bijdragen van overigen	0		17
Waterschapsbelastingen	*196.356*	*180.007*	*164.165*
Watersysteemheffingen	**84.593**	**79.771**	**69.348**
Ongebouwd	6.187	5.953	5.503
Ongebouwd, natuur	172	189	177
Gebouwd	48.618	45.768	39.469
Ingezetenen	30.246	28.599	23.990
Vervolgingskosten	25	25	563
Kwijtschelding	-611	-635	-269
Oninbaar	-43	-128	-85
Zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing	**111.763**	**100.237**	**94.817**
Zuiveringsheffing bedrijven	24.120	22.471	19.811
Zuiveringsheffing huishoudens	88.876	79.041	75.280
Verontreinigingsheffing	1.130	487	309
Vervolgingskosten	13	13	217
Kwijtschelding	-1.431	-1.488	-680
Oninbaar	-946	-286	-120

OPBRENGSTEN (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2026 na wijz.	Rekening 2025
Interne verrekeningen	*8.243*	*8.404*	*8.743*
Onttrekking aan voorzieningen	0		7
Geactiveerde rentelasten	2.373	2.534	2.860
Geactiveerde uren	5.870	5.870	5.877
TOTAAL OPBRENGSTEN	**231.281**	**211.205**	**199.534**
SUBTOTAAL KOSTEN EN OPBRENGSTEN	**999**	**-9.166**	**681**
Nagekomen posten	0		**69**
RESULTAAT	**999**	**-9.166**	**749**

Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer (Bedragen x € 1.000)		Begroting (primitief) 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting (na wijziging) 2026	Realisatie 2025
11000 Eigen plannen	11000	1.794	1.641	1.505	1.194
12000 Plannen van derden	12000	5.344	5.255	6.132	1.670
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	21000	312	294	307	178
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	22000	17.549	18.404	14.832	14.550
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	679	574	978	336
24000 Beheer hoeveelheid water	24000	3.781	3.585	3.235	2.606
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	178	178	175	275
26000 Monitoring watersystemen	26000	832	860	943	982
27000 Inrichten en onderhoud waterkeringen	27000	12.260	10.555	11.882	10.873
31000 Getransporteerd afvalwater	31000	0	0	0	0
32000 Gezuiverd afvalwater	32000	25	25	50	0
33000 Verwerkt slib	33000	0	0	0	0
41000 Keur	41000	0	0	0	0
42000 Vergunningen en keurontheffingen	42000	3.293	5.544	5.056	108
43000 Handhaving keur	43000	-1	-1	-1	7
51000 Vergunningen	51000	0	0	0	0
52000 Handhaving WVO	52000	158	158	154	146
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	53000	168	172	206	383
54000 Aanpak diffuse emissies derden	54000	48	25	24	26
61000 Belastingheffing	61000	3.209	3.215	3.197	3.157
62000 Invordering	62000	48	48	47	230
02000 Kwaliteit	02000	0	0	0	0
71000 Bestuur	71000	576	559	406	315
72000 Externe communicatie	72000	465	489	479	188
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	10.465	11.788	8.761	7.123
P-lasten en overig indirect	99999	30.667	30.807	27.669	25.551
Correctie onzekerheden		-3.840	-3.516	-2.603	
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		**88.011**	**90.660**	**83.431**	**69.897**

Exploitatierekening naar kostendrager Watersysteembeheer

Watersysteembeheer (Bedragen x € 1.000)		Begroting (primitief) 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting (na wijziging) 2026	Realisatie 2025
Opbrengst ongebouwd		6.187	749	5.953	5.503
Opbrengst ongebouwd, natuur		172	0	189	177
Opbrengst gebouwd		48.618	58.064	45.768	39.469
Ingezetenenomslag		30.246	31.313	28.599	23.990
Vervolgingskosten watersysteembeheer		25	25	25	563
Opbrengst verontreinigingsheffing		1.130	0	487	309
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)		**86.378**	**90.151**	**81.020**	**70.012**
Kwijtschelding		-611	-749	-635	-269
Oninbaar		-43	-151	-128	-85
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)		**85.723**	**89.251**	**80.257**	**69.658**
Dividenden		312	298	298	298
Overige algemene baten		585	1.165	120	808
TOTAAL DEKKINGSMIDDELEN		**86.620**	**90.714**	**80.676**	**70.764**
Onvoorzien		467	477	400	0
Nagekomen posten					
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		**467**	**477**	**400**	**0**
RESULTAAT WATERSYSTEEMBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)		**-1.857**	**-423**	**-3.156**	**867**

Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)		Begroting (primitief) 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting (na wijziging) 2026	Realisatie 2025
11000 Eigen plannen	11000	1.979	2.024	2.502	2.310
12000 Plannen van derden	12000	2.854	1.858	2.842	1.624
21000 Beheersinstrumenten watersystemen	21000	0	0	0	0
22000 Aanleg, verbetering en onderhoud watersytemen	22000	0	0	0	0
23000 Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	23000	1.770	1.455	2.665	702
24000 Beheer hoeveelheid water	24000	0	0	0	0
25000 Calamiteitenbestrijding watersystemen	25000	10	0	0	3
26000 Monitoring watersystemen	26000	2.599	2.616	2.639	2.482
31000 Getransporteerd afvalwater	31000	8.597	7.845	7.543	6.448
32000 Gezuiverd afvalwater	32000	34.870	35.390	34.725	35.097
33000 Verwerkt slib	33000	11.895	12.423	12.127	10.996
41000 Keur	41000	0	0	0	0
42000 Vergunningen en keurontheffingen	42000	0	0	0	6
43000 Handhaving keur	43000	0	0	0	0
51000 Vergunningen	51000	0	0	0	0
52000 Handhaving WVO	52000	0	0	0	0
53000 Rioleringsplannen en subsidies lozingen	53000	150	100	75	0
54000 Aanpak diffuse emissies derden	54000	0	0	0	0
61000 Belastingheffing	61000	2.596	2.596	2.631	1.163
62000 Invordering	62000	23	23	22	223
02000 Kwaliteit (derden: Aa en Maas en Brabantse Delta)	02000	-3.821	-3.509	-3.149	-3.140
71000 Bestuur	71000	864	838	609	472
72000 Externe communicatie	72000	698	734	718	281
80000 Ondersteunende beheerproducten	80000	14.928	16.684	12.045	9.936
P-lasten en overig indirect	99999	33.694	33.848	30.401	27.753
Correctie onzekerheden		-5.031	-4.758	-2.416	0
TOTAAL NETTOLASTEN BELEIDSPRODUCTEN		**108.674**	**110.165**	**105.980**	**96.356**

Exploitatierekening naar kostendrager Zuiveringsbeheer

Zuiveringsbeheer (Bedragen x € 1.000)		Begroting (primitief) 2027	Voorjaarsnota 2027	Begroting (na wijziging) 2026	Realisatie 2025
Zuiveringsheffing		112.997	111.922	101.512	95.091
Vervolgingskosten zuiveringsbeheer		13	13	13	217
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Bruto)		**113.009**	**111.934**	**101.524**	**95.308**
Kwijtschelding		-1.431	-1.756	-1.488	-680
Oninbaar		-946	-296	-286	-120
TOTAAL BATEN BELASTINGHEFFING (Netto)		**110.633**	**109.883**	**99.750**	**94.508**
Dividenden		488	467	467	466
Overige algemene baten		915	1.822	188	1.264
Dividenden en overige algemene baten					
TOTAAL DEKKINGSMIDDELEN		**112.036**	**112.171**	**100.405**	**96.238**
Onvoorzien		505	516	434	0
Nagekomen posten					
TOTAAL OVERIGE LASTEN/BATEN		**505**	**516**	**434**	**0**
RESULTAAT ZUIVERINGSBEHEER VOOR BESTEMMING ("-" is nadeel)		**2.856**	**1.490**	**-6.009**	**-118**

Deel 3: Majeure projecten

Majeure projecten 2027

* Effect op doelrealisatie
* Financiële omvang (groter dan € 10 mln.)
* Impact op de omgeving
* Innovatief karakter
* Risico
* Samenwerking/afspraken met derden

De selectiecriteria of een project als majeur kan worden aangemerkt, zijn onderstaand weergegeven. Hierbij geldt dat aan minimaal 2 van de criteria moet zijn voldaan om als majeur te worden aangemerkt:

Het Dagelijks Bestuur heeft de volgende projecten als majeur voor 2027 aangemerkt.

Voorstel Majeure projecten 2027

Programma		*Raming Beleidsbegroting 2027*
WK	P092802 Realisatie Riool Zuid L42+43+45	50.000.000-100.000.000
WK	P092902 Realisatie leidingen 8, 9, 10 en 15	50.000.000-100.000.000
WK	P069304 Mechanische zuivering Tilburg	50.000.000-100.000.000
WK	P084702 Uitvoer renov en uitbreid SVI Mierlo	50.000.000-100.000.000
WK	P084001 WBP5, schoon water nwe stoffen Eindh	50.000.000-100.000.000
WK	P080101 Plfase EBP rwzi Eindh (zandfilter)	50.000.000-100.000.000
WK	P063201 EBP rwzi Tilburg (zandfilter)	25.000.000-50.000.000
WK	P070401 LTAP mech/electr revisie Hapert	25.000.000-50.000.000
WK	P072701 Renovatie RWZI Haaren	25.000.000-50.000.000
WK	P084002 WBP5, schoon water nwe stoffen Tilb	25.000.000-50.000.000
WK	P094901 LTAP RWZI Eindhoven	25.000.000-50.000.000
WK	P082002 LTAP algehele rev.RWZI St.Oedenrode	25.000.000-50.000.000
WS	P068714 Hoogwaterbescherming Vught/Esch/Gestel	25.000.000-50.000.000
WS	P089402 GGA Grenscorridor	25.000.000-50.000.000
BB	P082301 Maatregelen voor Energie en Klimaat	1.000.000-25.000.000
BB	P082601 Huisvesting 3.0	1.000.000-25.000.000
BB	P088001 Energieneutralite rwzi Boxtel 470Wp	1.000.000-25.000.000
BB	P082304 Accupakket	1.000.000-25.000.000
BB	P080501 Sleutelplan	1.000.000-25.000.000
WK	P072607 Uitvoering Influentgemaal RWZI Eindh	1.000.000-25.000.000
WK	P083701 Huisvesting RWZI Tilburg	1.000.000-25.000.000
WK	P085501 Nieuwe stoffen Hapert	1.000.000-25.000.000
WK	P084701 Renovatie en uitbreiding SVI Mierlo	1.000.000-25.000.000
WK	P082802 Onderhoud transportleid 15 – Mierlo	1.000.000-25.000.000
WK	P080204 Budg pl inpas nutriënten/NS Tilburg	1.000.000-25.000.000
WK	P077402 LTAP gebouwrenovatie Hapert	1.000.000-25.000.000
WK	P078502 Onderhoud PL 84 Haaren	1.000.000-25.000.000
WK	P092301 Nooduitlaat Tilburg	1.000.000-25.000.000
WK	P077007 Planvormingsfase 4e trap Tilburg	1.000.000-25.000.000
WK	P092801 Voorond onderh Riool Zuid L42+43+45	1.000.000-25.000.000

WK	P092901 Voorond onderh Leidingen 8,9,10en15	1.000.000-25.000.000
WK	P077009 Interreg Tilburg O3/GAK/NP	1.000.000-25.000.000
WK	P087401 Ren+verv afvalwat.transp.systeem alg	1.000.000-25.000.000
WK	P081701 LTAP algeh.rev.RWZI Biest Houtakker	1.000.000-25.000.000
WK	P094601 Full scale waterfabriek	1.000.000-25.000.000
WK	P082201 LTAP algehele rev.RWZI Soerendonk	1.000.000-25.000.000
WK	P069308 Vervolginvesteringen LTAP	1.000.000-25.000.000
WK	P064505 Waterharmonica fase 2	1.000.000-25.000.000
WK	P094501 Demo effluent hergebruik	1.000.000-25.000.000
WK	P079604 RWZI Boxtel Fase 10	1.000.000-25.000.000
WK	P090101 Nooduitlaat RWZI Eindhoven	1.000.000-25.000.000
WK	P077203 Groot onderhoud VBT 2	1.000.000-25.000.000
WK	P077202 Groot onderhoud VBT 1	1.000.000-25.000.000
WK	P077104 Budg pl inpas nutriënten/NS Eindhn	1.000.000-25.000.000
WK	P069321 LTAP voorbezinktanks	1.000.000-25.000.000
WK	P082901 Onderhoud transportleid 30 – Eersel	1.000.000-25.000.000
WK	P087501 Bedrijfsgebouw Boxtel RWZI	1.000.000-25.000.000
WK	P072603 Influentgem. en roostergoed RWZI Ehv	1.000.000-25.000.000
WK	P063501 Piekemissies overige clusters	1.000.000-25.000.000
WK	P064502 Waterharmonica	1.000.000-25.000.000
WK	P088601 Renovatie RG Udenhout	1.000.000-25.000.000
WK	P072001 Renovatie RG Goirle	1.000.000-25.000.000
WK	P089501 Levensd. verlengende maatre.PL Aalst	1.000.000-25.000.000
WK	P086201 Leiding 82 Maarheeze	1.000.000-25.000.000
WK	P091101 Verbeterinvesteringen CAMBI installa	1.000.000-25.000.000
WK	P077006 Pilot Eindhoven NenP Nieuwe stoffen	1.000.000-25.000.000
WK	P063307 Dommelbeluchting station 2-3	1.000.000-25.000.000
WK	P069601 Vervangen vijzel De Meern	1.000.000-25.000.000
WK	P087201 Wijziging bandindikker St.Oedenrode	1.000.000-25.000.000
WK	P077001 Aanpak nieuwe stoffen	1.000.000-25.000.000
WK	P072801 LTAP RG Sint-Michielsgestel	1.000.000-25.000.000
WK	P073401 LTAP rioolgemaal Eersel	1.000.000-25.000.000
WK	P075901 Renovatie RG Ladonk	1.000.000-25.000.000
WK	P071101 LTAP renovatie Moerenburg	1.000.000-25.000.000
WK	P073301 LTAP rioolgemaal Vught	1.000.000-25.000.000
WK	P058403 Projecten Circulaire waterketen	1.000.000-25.000.000
WK	P069307 Levensduur verlengend MZ	1.000.000-25.000.000
WK	P085101 Vervanging persleiding St. Oedenrode	1.000.000-25.000.000
WK	P073001 LTAP RG Helvoirt	1.000.000-25.000.000
WK	P082902 Onderhoud inprikpunt 28.TP143 Eersel	1.000.000-25.000.000
WK	P094801 Inmeten ondergrondse Infra	1.000.000-25.000.000
WK	P076301 Renovatie RG Casteren+deel PL	1.000.000-25.000.000
WK	P093201 Vervangen SCADA Waterketen	1.000.000-25.000.000
WK	P073201 LTAP rioolgemaal Riethoven	1.000.000-25.000.000
WS	P089403 GGA Grenscorridor Spoor 2	1.000.000-25.000.000
WS	P082701 DO207-st1, verv stuw Afwatering Boxtel	1.000.000-25.000.000
WS	P092501 Pilot flanken	1.000.000-25.000.000
WS	P092601 GGA Strabrechtse Heide	1.000.000-25.000.000
WS	P068704 Restant herstelprogram keringen WBP6	1.000.000-25.000.000

WS	P089301 Gebiedsproces Bovenlopen Beerze	1.000.000-25.000.000
WS	P051418 Hoogwatermaatregelen St. Oedenrode	1.000.000-25.000.000
WS	P093101 Geaut krooshekreinigers en afsluiter	1.000.000-25.000.000
WS	P086701 Gebiedsontw/inricht. Sterkselsche Aa	1.000.000-25.000.000
WS	P090201 DO1-st2 verv.stuw St.Michielsgestel	1.000.000-25.000.000
WS	P090301 DO1-st3 vervangen Vughterstuw	1.000.000-25.000.000
WS	P065202 Baggeren Schoonberg	1.000.000-25.000.000
WS	P065206 Baggeren klotputten	1.000.000-25.000.000
WS	P016915 Essche Stroom Bruggelaar	1.000.000-25.000.000
WS	P084101 WBP5, progr vold water (blauwe opg)	1.000.000-25.000.000
WS	P086901 NNP Helvoirts Broek Noord en Zuid	1.000.000-25.000.000
WS	P016920 Essche Stroom Bruggelaar fase 2	1.000.000-25.000.000
WS	P089401 Programmabureau Grenscorridor	1.000.000-25.000.000
WS	P068712 RK Klotputten	1.000.000-25.000.000
WS	P034006 BHS Run Schaiksedijk/Stevert	1.000.000-25.000.000
WS	P068711 Herstel Dommeldijken SMG-BBN	1.000.000-25.000.000
WS	P034702 Vencompl. Leenderbos en Tong.reepdal	1.000.000-25.000.000
WS	P087001 Groot + Klein Witsem & NNP het Goor	1.000.000-25.000.000
WS	P086604 Raamsloop Hulsel	1.000.000-25.000.000
WS	P084601 Vervanging gemalen Halder	1.000.000-25.000.000
WS	P087601 Implementatie Hoofdpost PA Watersyst	1.000.000-25.000.000
WS	P034007 Inrichting beekdal Run Heers-Dommel	1.000.000-25.000.000
WS	P085601 Reservering EVZ	1.000.000-25.000.000
WS	P068705 HOVK Bossche Broek Zuid	1.000.000-25.000.000
WS	P035701 Vispassage Opwettense Watermolen	1.000.000-25.000.000
WS	P019905 Beekherstel Groote Beerze 2B	1.000.000-25.000.000
WS	P075406 Keersop Midden fase 2	1.000.000-25.000.000
WS	P075605 Automatiseren stuwen 4e tranche	1.000.000-25.000.000
WS	P068703 Programmaman herstel keringen	1.000.000-25.000.000
WS	P091501 DO2-gm1, vervangen Keske	1.000.000-25.000.000
WS	P091701 RS383-gm1, vervangen Pijendijk	1.000.000-25.000.000
WS	P091801 ZL22-gm1, vervangen Leemkuilen	1.000.000-25.000.000
WS	P086603 Kl. Beerze traject Heuvel-Den Aard	1.000.000-25.000.000
WS	P093401 Investeringen beheer watersyst. 2031	1.000.000-25.000.000
BB	P090901 Aanpassing en herstel dakterras	0-1.000.000
BB	P090801 Herinrich. terrein hoofdk. E-parker	0-1.000.000
BB	P094701 Zonnepark-Klimaatbuffer Someren	0-1.000.000
BB	P082302 Overname besta zonneveld RWZI Haaren	0-1.000.000
BB	P087901 Energieneutraliteit, rwzi Hapert PVT	0-1.000.000
BB	P082303 Zonnecarport Eindhoven	0-1.000.000
BB	P091001 Duurzaam. technische installatie HKT	0-1.000.000
WK	P075801 LTAP RG Mierlo DVV	0-1.000.000
WK	P082401 LTAP Effluentdeb.meter RWZI Tilburg	0-1.000.000
WK	P074601 LTAP RG Mierlo-Dorp	0-1.000.000
WK	P073101 LTAP rioolgemaal Knegsel	0-1.000.000
WK	P063308 Dommelbelucht. station1-Effluentgoot	0-1.000.000
WK	P069901 Vervangen RG Spoordonk	0-1.000.000
WK	P077401 LTAP gebouwrenovatie Eindhoven	0-1.000.000
WK	P070601 LTAP revisie buffer Best	0-1.000.000

WK	P087101 Arbo- en veiligheidsvoorz rioolgemal	0-1.000.000
WK	P072901 Renovatie RG Nijnsel	0-1.000.000
WK	P083201 Aanpassingen RS Eindhoven	0-1.000.000
WK	P065601 Programmaruimte	0-1.000.000
WK	P074701 LTAP RG Soerendonk	0-1.000.000
WK	P083001 Aanpassingen RG Biezenmortel	0-1.000.000
WK	P083101 Aanpassingen RG Liempde	0-1.000.000
WK	P076501 LTAP RG Hoogeloon	0-1.000.000
WK	P094001 Renovatie erfgoed Moerenburg	0-1.000.000
WK	P094301 Vervangen koppelstukken PL Eindhoven	0-1.000.000
WK	P076601 LTAP RG Netersel	0-1.000.000
WK	P074501 LTAP RG Son	0-1.000.000
WK	P076401 LTAP RG Hooge Mierde	0-1.000.000
WK	P076101 LTAP RG Vessem	0-1.000.000
WK	P039804 Impact based RTC	0-1.000.000
WK	P077102 Systeemkeuze/VO Eindhoven	0-1.000.000
WK	P069801 Vervangen RG Budel Dorpplein	0-1.000.000
WK	P093001 Zeefbocht Anammox deelstr. rwzi Tilb	0-1.000.000
WK	P076001 LTAP RG Lage Mierde	0-1.000.000
WK	P077008 Monitoring nieuwe stoffen	0-1.000.000
WK	P081801 LTAP transportstelsel Boxtel	0-1.000.000
WK	P094101 Inbraakbeveiliging kritieke gemalen	0-1.000.000
WK	P059906 Doorontwikkeling Kallisto Lange Term	0-1.000.000
WK	P091301 RG Halder renovatie	0-1.000.000
WK	P089601 Ophogen RG Eeneind te Nuenen	0-1.000.000
WK	P094401 Herstel schade regelstat de Meeren	0-1.000.000
WK	P058414 Transitiefase PHA2USE	0-1.000.000
WK	P064501 Tennet, begeleiding	0-1.000.000
WK	P069322 LTAP Bedrijfswater	0-1.000.000
WK	P069701 Renovatie RG Duizel	0-1.000.000
WK	P065602 Risicoreservering	0-1.000.000
WK	P065101 Onzekerheidsmarge programma 2	0-1.000.000
WK	P063301 Piekemissies cluster Eindh– zuurstof	0-1.000.000
WK	P079901 Plfase Piekemissies Eindh zuurstof	0-1.000.000
WK	P080001 Plfase Piekemissies Eindh. ammonium	0-1.000.000
WK	P080201 Budget Plan Tilburg capaciteitsuitbr	0-1.000.000
WK	P077101 Budget plan Eindh capaciteitsuitbrei	0-1.000.000
WS	P089440 Deelgebied H: De Plateaux-Hageven	0-1.000.000
WS	P089405 Deelgebied A: Waalre-Veldhoven	0-1.000.000
WS	P089450 Deelgebied J: Luijksgestel	0-1.000.000
WS	P085901 Automatis kroosrekreiniger 1e deel	0-1.000.000
WS	P091401 DL5-gm1, vervangen Sportparkdreef	0-1.000.000
WS	P091601 DL15-gm1, vervangen Vosseberg	0-1.000.000
WS	P087002 Inrichten Gegraven Strijper Aa	0-1.000.000
WS	P087305 Programmamanagement-HOWABO	0-1.000.000
WS	P093901 ZL1, duurzaam taludherstel	0-1.000.000
WS	P019903 Beekherstel Groote Beerze traject 2A	0-1.000.000
WS	P075402 Keersop Midden	0-1.000.000
WS	P089303 Gebiedsproces De Pielis	0-1.000.000

WS	P065205 De Vleut; comp O + W + N	0-1.000.000
WS	P089330 Herinfiltratie Pielis (uitv.)	0-1.000.000
WS	P093301 Investeringen beheer watersyst. 2030	0-1.000.000
WS	P089305 Gebiedsproces A67 Noord	0-1.000.000
WS	P034807 N2000 project Dommeldal	0-1.000.000
WS	P091201 Vispassages Oisterwijk e.o	0-1.000.000
WS	P089803 GE1 Eindh. verlagen bestaande kade	0-1.000.000
WS	P065204 De Vleut; comp. ZW + ZO	0-1.000.000
WS	P090401 DL1-19712 verv.geaut.kroosrekrein.Eh	0-1.000.000
WS	P088801 Voorbereiding Nieuwe Leij	0-1.000.000
WS	P093801 Verv. damwanden Klompven Oisterwijk	0-1.000.000
WS	P085610 EVZ Hoevensche Loopje	0-1.000.000
WS	P081210 Klimaatrobuust niet subsidiabel	0-1.000.000
WS	P087303 Peilopzet watersysteem – HOWABO	0-1.000.000
WS	P081207 Watercons. Maatregel. 2e tranche	0-1.000.000
WS	P086401 Beekherstel Poppelsche Leij (N2000)	0-1.000.000
WS	P086705 Gebiedsprogr. deelgebied Sterks. Aa	0-1.000.000
WS	P085604 EVZ Weergraaf	0-1.000.000
WS	P092101 ZL1 kasteel Zwijnsbergen betuining	0-1.000.000
WS	P088501 Automatiseren stuw (Interreg proj.)	0-1.000.000
WS	P088301 Aanpas. biozone RWZI Biest Houtakker	0-1.000.000
WS	P068715 Herstel keringen Moergestels Broek	0-1.000.000
WS	P068716 Erfgoeddeal	0-1.000.000
WS	P085607 EVZ Beeksche Waterloop Zuid	0-1.000.000
WS	P087301 Optim. Bossche Broek – HOWABO	0-1.000.000
WS	P085606 EVZ Bruggerijt	0-1.000.000
WS	P089701 Waterberging Gijzelaar en NVO BS5	0-1.000.000
WS	P086301 Collect. aanlegsteiger StMichielsges	0-1.000.000
WS	P085605 EVZ Ruijsbossche Waterloop	0-1.000.000
WS	P086001 Verv. pomp gemaal Hambrug	0-1.000.000
WS	P019802 Herinrichting Reuseldal Zuid	0-1.000.000
WS	P090701 Investeringen beheer watersyst. 2028	0-1.000.000
WS	P091901 Investeringen beheer watersyst. 2029	0-1.000.000
WS	P089901 BS21-gm1, Heibloemdijk, Oirschot	0-1.000.000
WS	P085611 EVZ KRW De Run 600m	0-1.000.000
WS	P085401 Klimaatbuffer Brouwersweijer	0-1.000.000
WS	P089802 Automatiseren bestaande stuw GE1-st6	0-1.000.000
WS	P089801 Automatiseren bestaande stuw GE1-st5	0-1.000.000
WS	P088201 ZL32, ombouw hoogwatersch naar stuw	0-1.000.000
WS	P089304 Gebiedsproces Bosw. De Kempen	0-1.000.000
WS	P034804 Inrichtingsplan De Hogt	0-1.000.000
WS	P089302 Gebiedsproces Cartierheide + Witrijt	0-1.000.000
WS	P086002 Verv. pomp gemaal Boskantseweg	0-1.000.000
WS	P016914 De Ruiting Landgoed Vughts	0-1.000.000
WS	P091402 DL5-gm1, verv. elektr. component	0-1.000.000
WS	P091602 DL15-gm1, verv. elektr. component	0-1.000.000
WS	P068708 HOVK Van Salmstraat Boxtel	0-1.000.000
WS	P090001 Klimaatbuffer Vaderland	0-1.000.000
WS	P081208 Watercons. Maatregel. 3e tranche	0-1.000.000

WS	P089340 Waterconserv. Bosw. De Kempen (uitv)	0-1.000.000
WS	P089331 Pilot waterconserv. Pielis (uitv.)	0-1.000.000
WS	P089332 Waterconser. Goorloop Pielis (uitv.)	0-1.000.000
WS	P089455 Grenscorridor Oost	0-1.000.000
WS	P084901 Optimalisat waterinlaat Sonse Heide	0-1.000.000
WS	P090501 Investeringen beheer watersyst. 2026	0-1.000.000
WS	P089101 Beeksche waterloop	0-1.000.000
WS	P085609 EVZ Run zijtak 3	0-1.000.000
WS	P019110 Nazorg P019109 Sifon Kleine Beerze	0-1.000.000
WS	P089320 Waterconserv. Witrijt BS (uitv.)	0-1.000.000
WS	P075405 Nazorg P075401 Keersopperbeemden	0-1.000.000
WS	P075404 Keersop Bovenlopen	0-1.000.000
WS	P067602 Nazorg P067601 Beekherstel Reusel Ba	0-1.000.000
WS	P085608 EVZ KRW Voorste Stroom	0-1.000.000
WS	P090601 Investeringen beheer watersyst. 2027	0-1.000.000
WS	P019904 Nazorg P019901 Beekherstel Groote Be	0-1.000.000
WS	P018803 Scheeken	0-1.000.000
WS	P092401 De Brand-Oost/Hengstven	0-1.000.000
WS	P018806 Mortelen	0-1.000.000
WS	P089425 Deelgebied E: Borkel en Schaft	0-1.000.000
WS	P018703 Nazorg P018701 Antiverdroging De Utr	0-1.000.000
WS	P082703 ES1-st1, Nemelear	0-1.000.000
WS	P092701 BZ63-st4, automatiseren stuw	0-1.000.000
WS	P093501 Drinkwaterlandschap Groote Heide	0-1.000.000
WS	P084801 Inrichten Bossche Broek Zuid	0-1.000.000
WS	P086801 NNP Gijzenrooische Zegge	0-1.000.000
WS	P019804 P019801 Beekher Reus de Mierden-Nrd	0-1.000.000
WS	P089410 Deelgebied B: Riethoven	0-1.000.000
WS	P089415 Deelgebied C: Dommelen-Valkenswaard	0-1.000.000
WS	P089420 Deelgebied D: Kempervennen	0-1.000.000
WS	P089430 Deelgebied F: Westerhoven	0-1.000.000
WS	P089435 Deelgebied G: Bergeijk	0-1.000.000
WS	P089445 Deelgebied I: Lommel-Kolonie	0-1.000.000
WS	P075607 Automatis stuwen 3e tranche P075604	0-1.000.000